

12. vi. 4

SANCTI
PATRIS NOSTRI
IOANNIS CHRYSOSTOMI
ARCHIEPISCOPI
CONSTANTINOPOL.

*Homilia Tres grauissima, atque utilissima,
Latinè nunc primum edita,*

FLAMINIO NOBILIO INTERPRETE,

AD ILLVSTRISSIMVM

& Reuerendissimum D. D. Alexandrum Perettum

S. R. E. Cardinalem de Montalto.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITERIO EMANUELE.

R O M A E,

Ex Bibliotheca Iacobi Bericchie, MDLXXXIX.

SUPERIORVM PERMISSV.

ITZNAZ
PATRIE NOSTRI
IOHANNIS CHRYSOSTOMI
A R O C H I E N S I S C O P I
C O N S T A N T I N O T I

De serpente, quem Moyses crucifixit in deserto,
& De Trinitate, Sermo primus. 1

In Paralyticum qui triginta & octo annos age-
bat in infirmitate sua. Io. 5. Sermo secundus. 19

Ex negligentia vitiositatem, ex studio virtutem
proficisci, neque vel improbos homines, vel
ipsummet diabolum satagenti, ac vigilantia
posse officere, idq; cum ex multis alijs rebus,
tum ex ijs quæ in Ada & Iob euenerunt, de-
monstrari, Sermo tertius. 29

SA M O S
V I N T I O N
C A P I T U L U M

A M P L I S S I M O
C A R D I N A L I
A L E X A N D R O
P E R E T T O

CAESAR MELOTVS DEVOTISSIMVS
CLIENS S. D.

*C*laus iam annus agitur, cum
in familiam Cardinalis Ver-
cellensis, cuius nomen in bene-
dictione est, receptus operam
in epistolis scribendis dare coe-
pi Fabio Blödo hodie Patriar-
cha Hierosolymitano, eiusq; colere disciplinam.
Fungebatur enim tunc ille eodem munere apud
ornatissimum illum Cardinalem, quo nunc apud
te fungitur, eiq; ob excellens ingenium, fidem,
virtutem longo usu, maximisq; in rebus specta-
tam equè charus erat, atque in presentia tibi,
idest unice. Itaque cum Cardinalis in Prouin-
ciam Flaminiam sedis Apostolicae legatus esset

A 2 pro-

108. 57
profectus, ac Blondum, quod perpetuò faciebat,
secum duxisset, eumq; ipse sequutus essem; non-
nullos post menses, cum Fauentia essemus, ibiq;
hiems traducenda esset, euenit, ut Flaminius
Nobilis Roma post emendati Decreti editio-
nem ad visendum Cardinalem adueniens li-
brum decem S. Ioannis Chrystostomi homilia-
rum Romae paulò ante græcè impressum afferret,
eas q; homilias longis illis noctibus Cardinali
non modo legeret, sed etiam ab eo inter legendum
inuitatus latinè redderet, non raro ipsius etiam
Cardinalis iudicium exquirens, tanta sanè cum
optimi illius, & benè docti Principis voluptate,
ut nullas unquam sibi horas fluxisse iucundius
affirmaret. Quamquam & alias saepe Flami-
nium egregia tractantem argumenta audiue-
rat (eius enim consuetudinè non solum ob illius
eximias animi virtutes, præstantemq; in om-
ni disciplinarum genere doctrinam, sed etiam ob
singularem morum suauitatem mirificè delecta-
batur.) Sed hæc Chrystostomi, erga quem præcipuo
quòdam sensu erat affectus, homilia præclarum
ei quiddam, ac planè diuinum spirare videban-
tur. Quare dum eo modo legerentur, & verte-
rentur, me interesse voluit, qui interpretatio-

nem calamo exciperem, neque ullo pacto sine-
 rem perire. Quod ego & Cardinalis iussu, &
 mea ipse sponte libentissimè feci. Magnoperè
 enim cupiebam, ut quemadmodum pleraq;
 alia sanctissimi illius, & eloquentissimi viri
 monumenta latinitate donata sunt, ita harum
 etiam homiliarum, qua & sententiarum gra-
 uitate, & verborum splendore essent insignes, co-
 pia nostris hominibus fieret, de eorū, mihi etiam
 nonnihil deberent. Verūm Flaminius citò ad
 Romanos labores iussu Pontificis reuocatus to-
 tum opus absoluerè nequaquam potuit: & nos
 haud multo post cum Cardinali Vercellas profe-
 cti, inde transactis aliquot mensibus Romam ad
 comitia Pontificia venimus. Ubi post maxi-
 mam illam, & communem Cardinali, familia
 uniuersa, toti orbi Christiano ex Sixti V. Pon-
 tificatu letitiam, ut nihil in rebus humanis sim-
 plex est, citò consequuta acerbissima Cardina-
 lis mors omnes rationes meas perturbasset, at-
 que euertisset, nisi eadem Blondi benignitas af-
 fuisset, qui me, ut dicebam, eodem atque an-
 tea, munere apud se fungi in tua familiaritate
 voluit: quod ego in bona, magnaq; parte feli-
 citatis pono. Hoc summo beneficio recreatus,

cum

cum subseciuis horis volumina quadam meo-
rum scriptorum versans homilias illas relegif-
sem, tres mihi potissimum ita suis absoluta nu-
meris visa sunt, ut magno cum legentium fru-
ctu vulgari possent: easq; illas esse memoria
tenebam, qua à me Rauenna Cardinali S. Pra-
xedis, cum illhac iter faceret, ad mensa condi-
mentum semel atque iterum perlecta maximos,
& à sanctissimo, doctissimoq; illo viro, & à
ceteris, qui aderant, plausus; atque acclama-
tiones reportassent. Ad Flaminius igitur adi-
ui, rogans eum, ut illas mihi ad studiosorum
utilitatem edere, ac tuo splendidissimo nomi-
ni ad mea deuotissima seruitutis testificatio-
nem inscribere per se liceret. Ille verò qua est
humanitate, atque erga amplitudinem, inge-
nium, virtutem tuam studio animiq; indu-
ctione, facile se exorari passus est; cum id sibi
tantum dolere diceret, quòd non maiorum vi-
giliarum opus esset: tibi enim maxima omnia
deberi. Sed saepe animaduerti clarorum arti-
ficum parua etiam sigilla magno in precio apud
Principes viros esse, eosq; vehementer tenere,
ac delectare. Quamobrem non mihi veniebat
in mentem vereri, ne ob auctoris ex aureo illo

ore suavissima, Catholicaq; Ecclesia salutaria doctrina, & eloquentia flumina fundentis praestantiam, cuius laudatissimus Cardinalis Varmiensis Flaminium solitus erat ^{gravior} interpretem nominare, munusculum hoc libenter esses accepturus: nisi si forte offerentis manus plane vilis de illius aestimatione detrahit; quae tamen manus, quod una cum omnibus intimis sensibus meis, summa certe fide, & sedulitate sub optimo magistro Patriarcha Amplitudini tuae deseruit, nonnihil inde dignitatis acquirat, necesse propemodum est. Tuas ego interea beneficentia praestantes humillimè osculor, & omnia tibi bona à Deo immortalis cupidissimè precor.

SANCTI PATRIS
NOSTRI IOANNIS
ARCHIEP. CONSTANTINOPOL.
CHRYSOSTOMI
SERMO

*De serpente, quem Moyses crucifixit in deserto, &
De Trinitate.*

EXI nobis oratio progressa est in certamen
aduersus hæreticos, & in contentionem pro
Vnigeniti gloria; non vt ea, quæ recondita
sunt, patefaciat; sed vt grata memoria prosequatur
accepta beneficia. Non enim ex his, quæ nos loquimur,
Christus honore augetur; sed ex ijs, per quæ nos honore
aucti sumus, grato animo beneficentiam ipsius prædicamus.
Esset enim absurdissimum eos, quibus re ipsa
benefactum est, silentio beneficentiam remu-

nerari; præsertim cum propheta David cohortetur nos, & dicat, vt paulo
ante audiistis, *Omnis terra adoret te, & psallat tibi.* Hymnis celebremus
Deum, non honorem ipsi afferentes, sed nos ipsos honore afficientes: glo-
rificemus Deum, non illi gloriam gratificantes, sed nos ipsos immortali
gloria vestientes. Etenim, *glorificantes me*, inquit, *glorificabo; & qui con-
temnunt me, contemnentur.* Ostendit oratio nostra in concertatione illa,
quantum vires nostræ tulerunt, nefas esse transcendere terminos gloriae
Dei: nefas esse hominibus, qui in terra degunt, nefas angelis, qui in celo,
nefas Archangelis, & principatibus, & ipsis Cherubim, & Seraphim. Memi-
nistiis autē (meminerunt, sat scio, quicumq; ex auditoribus discēdi cupidi

Psal. 65.

1. Reg. 2. paulo aliter.

Pron. 22.

B sunt)

sunt) sermonem nobis de hoc argumēto expeditum, confectumque esse. Sed quoniam hodie, fratres, ipsemet Rex gloriæ suam ipsius crucem præ-
 nunciavit, & Apostolus regiam Saluatoris vocem insequens de præ-
 philosophatus est, (Nam Dominus quidem dicebat discipulis: *Ecce a-*
scendimus Hierosolymam: & filius hominis tradetur in manus inimicorum.
Galat. 3. Paulus autem Galatas obiurgans scribebat: *Quis vos fascinat? ante quo-*
rum oculos Iesus Christus proscriptus est, in vobis crucifixus.) Quoniam
 † **Quod in** igitur & regia Domini vox audita est, & doctrina ministri fidelis secuta
impresso est, regia vestigia; necessarium arbitror, † ac salutare nos etiam pro viribus
 est, τὴν σω- de cruce Domini ea loqui, quæ sint consentanea; non quod rei dignita-
 τήριον, cor- tem assequi dicendo possimus, sed ut officium debitum, quantum in no-
rigendum, bis est, persoluamus. Quid igitur inquit Saluator? *Ecce ascendimus Hie-*
 εἰ σωτή- **rosolymam; & filius hominis tradetur. Prædicat passionem victor mortis:
 priou. prænūciat crucem ille, qui cruce mortem dissoluebat: prænūciat
Matt. 20. lucram, ut prædicet victoriam. Hic rursus fige mentem tuam, in consi-
 deranda voce Domini. Vide quanta cum auctoritate dicat: *Ecce ascen-*
dimus Hierosolymam: & filius hominis tradetur ad crucifigendum. Qui
Matt. 26. hæc prænūciat; postea cum in ipso iam certamine esset, mutat dignitatē
 auctoritatis, & recusat maiestatem deitatis suæ, ita dicens: *Pater si possi-*
bile est, transeat à me calix. An non vides, quàm ista inter se dissonent?
 cogita œconomiam, & susceptum ab illo munus in natura humana. Ve-
 rum ad propositum redeamus. Inquit discipulis: *Ecce ascendimus Hie-*
rosolymam; & filius hominis tradetur. Vide quam cauta vsus sit voce.
 Vbi prædicat passionem; humanam ostendit naturam, *filium hominis tra-*
detur. Patitur enim corpus, quod sub aspectum cadit: viuificat autem
 maiestas, quæ mente percipitur, deitatis: & morte quidem, fratres, solui-
 tur figura corporis: suscitatur autem quod solutum est, potestas eius, qui
 in eo habitabat. Ipse erat qui soluebatur secundum corpus: ipse, qui se-
 cundum spiritum suscitabat id, quod soluebatur. Nam *Soluite,* inquit,
Ioan. 2. *templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* *Ecce ascendimus Hieroso-*
lymam. Sequentibus Christum numquam licet descendere, sed perpetuo
 ascendendum est. Et quemadmodum etiam sub ipso tentu via à Hiero-
 cho in Hierosolymam accliuus erat, & ascendebat; ita etiam, quod ad
 mentem, atque intelligentiam pertinet, passio ipsa ferebat ad ascensum
 resurrectionis. Ipsum enim Adam, qui in infernum ceciderat, reuoca-
 bat in cælum; & imaginem, quæ humi iacebat, in sublime euehebat. *Asc-*
endimus Hierosolymam. Vbi Deus; ibi est virtutis ascensio: vbi vitium;
 ibi iniquitatis descensio. Propterea de his quidem, qui secundum virtu-
 tem viuunt, inquit Dauid: *Beati omnes, qui habitant in domo mea: in sa-*
Psal. 83. *culis sęculorum laudabunt te: Beatus vir, cuius est auxilium eius à te: ascen-*
siones sue in corde ipsius. *Ascensiones sue,* id est cogitationes piæ, & subli-
in vulgata mes, quæ in altum euehunt illos, qui recte sentiunt de Deo. Via igitur
etiã graca temperantiæ est via, quæ in altum euehit, via iustitiæ in sublime fert: atque
 omnis,**

omnis vt semel dicam, via pietatis in altitudinem illam manu ducit amicū
 Dei : de qua dicebant iſ, qui ex gentibus veniebant: *Venite, ascendamus ad* Eſaiſ 20.
montem Domini, & domum Dei Iacob. Vbi quidem pietatis ratio; ibi etiam
 aſcenſus: vbi autem vitium; deſcenſus manifeſtus. Quod etiam teſtatur
 Propheta David, ita dicens: *Libera me à deſcendentibus in lacum.* & rur- Pſa. 29.
 ſus: *Qui exaltas me de portis mortis.* Quare neque illud, *aſcendimus,* ſu- Pſalm. 9.
 peruacue, & fruſtra dictum eſt. *Eccē aſcendimus.* Atqui ſolus ipſe ad paſ-
 ſionem accedit. Cur igitur ſcriptum eſt communiter *aſcendimus?* Quo-
 niam paſſio quidem, inquit, mea; communis autem omnium hominum
 ſalus. Propterea diuinus Apoſtolus, vt paulò ante audiuiſtis, generoſam
 illam, & admirationis plenam vocem eiupit: *Simul cum Chriſto crucifixus* Gal. 2.
ſum: Vno autem iam non ego; viuūt verò in me Chriſtus. Verumtamen fru-
 ſtrum quoque crucis volens oſtendere, hæc in verbis ſequentibus ſtatim
 attulit: *Chriſtus vos redemit de maledicto legis, factus pro vobis maledictum,* Galat. 3.
quia ſcriptum eſt, Maledictus omnis, qui pendet in ligno. Hic mihi diligen-
 ter mentem adhibe, ne te fugiat veritatis indagatio. Statim enim contra-
 dicent Iudæi, de quibus inquit Paulus: *Inimici crucis Chriſti, quorum ſinis* Philip. 2.
interitus. Atque ita dicent; nimirum ad ſimpliciores. Si maledictus eſt,
 qui pendet; quomodo ab eo, qui maledictus eſt, datum tibi iri benedictio-
 nem ſperas? quomodo autem ab eo, qui morti ſuccubuit, vitam expectas?
 Quod ſub aſpectum cadit, quemadmodum ipſe etiam, inquit, doctor
 veſter Paulus confeſſus eſt, maledictum eſt: *Quia ſcriptum eſt, maledi-* Galat. 3.
ctus qui pendet in ligno. Ergo ſi ſcriptum eſt, & Paulus teſtatur; quomo-
 do ab eo, qui maledictus eſt, datur benedictio iſ, qui crucem amplexan-
 tur? Hæc ſemper & profert, & dicit Iudæus inimicus crucis Chriſti. Igi-
 tur, ſi aduerſus te dixerit, quomodo qui maledictus eſt, dat benedictio-
 nem? dicito ipſi, quomodo ſerpentes in eremo mordebant progenitores
 tuos, imaginem verò ſerpentis æream cum feciſſet Moyſes, eam cruci-
 fixit, ac dixit, *Quicumque percuſſus fuerit à ſerpente, aſpiciat ſerpentem,* Num. 21
& ſanabitur? At enim, inquit Iudæus, quid hoc ad illud, quod propoſitum
 eſt? Quinimo aptiſſime conuenit. An non audiſti, cum Deus ita diceret,
Maledictus es ſuper omnes beſtias terræ? Quomodo igitur imago maledi- Gen. 3.
 ctæ vitam attulit progenitoribus veſtris? Repeto quod dixi, vt ſtabiliam
 argumentationem. Si abſurdum tibi videtur à maledicto proſluere be-
 nedictionem (*Maledictus enim omnis, qui pendet in ligno*) quomodo ima-
 go Serpentis, qui maledictus eſt, qui audiuit, *Maledictus es ſuper omnes*
beſtias, attulit populo in calamitate illa iacenti ſalutem? An non erat ma-
 gis conſentaneum & credibilis ita dicere, ſiquis veſtrum percuſſus fue-
 rit; reſpiciat ſurſum in cælum erga Deum, & ſanabitur? Vt autem & cæ-
 lum omittatur, non ne poterat dicere, ſiquis percuſſus fuerit; reſpiciat in
 candelabrum luminis, & ſanabitur? vel, reſpiciat in menſam propoliti-
 nis ſanctorum panum; & ſanabitur? vel, in altare? vel, in velum? vel, in
 arcam? vel, in imaginem ipſorum Cherubim? vel, in propitiatorium? Sed

nihil horum attulit Legislator ille magnus, sed solum fixit crucis imaginem, & hanc per maledictum serpentem. Cur igitur o Iudæ hæc facit?

Exo. 2. & Deuter. 5. Moyses? cur fundit serpentem ille, qui per legem inquit, Non facies sculptile, neque fusile? Sed quid hæc aduersus ingratiū, & male sentientē loquor? ipsum interrogo Legislatorem. Dic mihi o fidelissime Dei minister, quid vetas, tu ipse facis; quod prohibes, apparatus? qui dicis, non facies. neque sculptile, neque fusile, tu ipse fundis & sculpis serpentem? Sed illa quid est, inquit, lege sanxi, ut occasiones prædicam impietatis, & populum hunc abducam ab omni idololatria; nunc autem fundo serpentem, ut formem imaginem æconomix & misterij crucis: præsterno cursum Apostolis: iam ante exerceo animos ad magnum illud & inuitatum insigne crucis. Ne autem hæc tibi ratio per vim extorta videatur; audi Dominum ipsum imaginem illam antiquam confirmantem, & ad seipsum referentem. Differens enim cum Nicodemo principe quodam Iudæorum, tanquam cum doctore populi, & eo, qui percipere posset rationem æconomix, & mysterij huius, ita inquit: Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto; ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Dic igitur o stolide Iudæ, non ne as erat illud? Mortua materies, quod typum & rudem formam haberet crucis, vincere mortem potuit; & ipsius crucis veritati non creditur? idque post orbis conuersionem, postquam status pietatis effulsit in vniuerso mundo, post gentium fidem, post erectionem Ecclesiarum, post tantum certamē, post tantam, ac tam exquisitam virtutis, ac pietatis exercitationem, postquam ratio vitæ tam Euangelica tantos progressus fecit? Ceterum aperte demonstratum est, quomodo inimicis crucis præcludatur aditus, ne nobis exprobrent figuram maledicti. Et aduersus quidem illum hæc satis sunt. Nos autem, qui fideles sumus, nobiscum ipsi perquiramus, atque examinemus intimam verborum vim, ac subtilitatem. Cur sane Dominus imaginem æconomix, & misterij illius non per aliud quippiam, sed per serpentem fecit? Nam ad oppugnationes quidem aduersariorum satis est opponere, ac proferre serpentem maledictum. Verum ad explendum ipsius animum, qui filij pietatis sunt, querimus, cur figura maledicti serpentis facta sit imago adorandi Christi. Quamobrem est, quod & nos diligentiam in dicendo adhibeamus, & vos in audiendo attentionem, & alacritatem. Typus ille serpentis erat, fratres, imago æconomix & misterij crucis. Quod autem ad modum, & rationem similitudinis pertinet, quemadmodum typus ille serpentis, imaginem quidem & aspectum serpentis habebat, [non autem venenum;] ita etiam Saluator cum secundum diuinum Apostolum in similitudine carnis peccati se ostendisset, expers fuit omnis peccati: prout beatus etiam Esaias beato Paulo concinens inquit: Qui peccatum non fecit: neque inuentus est dolus in ore eius. Habes secundum Esaiam vnā imaginem: accede mihi & ad aliam imaginem. Intuere per typos, & vmbas elucentem veritatem. Serpentes mordebant filios II-

rael: Cum populus in perniciem, atque exitium illud incidisset; Moyses obsecrat Deum, ut det medicamentum, quod afferat salutem. Deus ministrum suo medicamentum salutare ostendit, & inquit: *Fac serpentem aeneum: & fige illum ante tabernaculum testimonij.* Quid sibi vult hoc signum? Alij erant serpentes, qui mordebant; & alius, qui pro ipsis crucifigebatur. Quid sibi vult hoc ænigma? Quid adnunciat hæc ymbræ mysterij? Quem admodum ibi, inquit, ille, qui typus erat aliorum serpentium mordentium, qui neque mordebat neque vulnerabat, affigebatur ligno; ita alijs hominibus peccantibus, futurum est ut pro omnibus patiatur Iesus peccati expers. Pro serpentibus, qui mordent, crucifigitur serpens peccati expers. Pro nobis, qui subiecti sumus morti, clavis configitur ille, qui peccato non est subiectus; quod quidem vna cum alijs benè prænuñciauit Esaias in hunc fere modum dicens: *Pro peccatis populi venit ad mortem: & Dominus tradidit seipsum pro peccatis nostris.* Rursus hæc mysterij ratio repetenda, & concludenda est. Quemadmodum ibi alij erant, qui mordebant, & alius, qui figebatur; ita & hic omnes peccauerunt, & vnus est, qui pro ipsis crucifigitur. Habes secundam imaginem: contemplare mihi & aliam tertiam imaginem: *In ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum.* Ecquid causæ est, quamobrem crucifigatur serpens æneus? ut cessarent morsus serpentium. Alius igitur erat, qui crucifigebatur, & alij, qui cessabant mordere. An non vides efficaciam veritatis? An non cernis in littera, quasi in occulto, vim tamen, & potestatem æconomiz sese ostendentem? Crucifixus, inquit, serpens est, ut cessent draconum morsus: crucifixus est Christus, ut cessent demonum operationes. Alius est serpens, qui figitur, & alij, qui cessant, dracones: alius, qui in cruce, Christus, & alij, qui cessant, demones; & quem admodum ibi imago serpentis, qui speciem tantum serpentis habebat, fecit, ut cessarent morsus serpentium; ita & hic Christi mors fuit mortis mors, & demonum eversio. Iure igitur Saluator imaginem hanc sibi ipsi aptans dicebat: *Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Habes frater beatum Moysen & in alia figura describentem crucem; & quo modo, audi. Oportet enim de cruce dicentes exhibere multas huius mysterij contemplationes. Inuasert aliquando in Israelitas alienigenæ iuxta desertum. Alienigenis autem illis nomen erat Amalech. Mixtit Moyses Iesum Naue, qui dux esset gentis suæ in prælio; & armat quidem successorem suum, manet autem ipse in monte, extendens manus. Etenim, Moyses, inquit, ascendit in montem, & expandit manus suas: cumque leuaret Moyses manus, vincebat Israel, & ubi demittebat, & corporea grauitate victus, superabat Amalec. Quid vult hæc figura? Iudeus timens, ne per imaginem hanc eluceat gloria crucis Christi, statim inquit, nihil habet ex ijs, quæ tu comminisceris. Orationis typus erat figura illa, non imaginis, ut tu opinaris. Et cur, si verè victoria erat

Num. 21.
2. Cor. 13.

Esa. 53.

Dent. 19.
Matt. 18.
2. Cor. 13.

Ioan. 3.

Exod. 17.

fructus

fructus orationis; non ipsi orationi victoriam adscripsit sermo diuinus?
 Et hęc ex Non enim dixit scriptura: *Cum oraret Moyses*, sed, *cum leuaret manus*.
 coniectu Hoc enim ostendens est, vere victoriam non fuisse fructum orationis,
 ris reponi sed imaginis, ac figurę manuum. Vbi enim demitteret Moyses manus,
 me. superabatur Israel: vbi autem expandebat, superabatur Amalec. Nam
 si effectum illud fuisset orationis, ita oportebat dicere, *Et cum orabat Moy*
 // *ses, vincebat*. Sed quemadmodum antea dicebam, præmittens oratio-
 nem, non tamquam inutilem, sed tamquam eam, quæ deberet conce-
 dere imagini ipsius crucis; victoriam ipsam typo, & ligno acceptam refert.
 Cum enim Moyses expandebat manus; vincebat Israel. Quid sibi vul-
 manus expassa? Describe apud te ipsum manus expassas, vt videas ima-
 ginem effulgere adorandę crucis. Verum laborabat, inquit, & defatigaba-
 tur Moyses: non enim valebant manus seruire imagini, victoriam à grauitate
 // corporis. Quid igitur? Vt ne soluta imagine solueretur etiam victoria;
 adstant Aaron, & Or; & leuabant ipsius manus: vt ne imago crucis omisi-
 sa; & cessans victoriam extinguat. Cur autem omnino Aaron, & Or
 sustentant manus? Aaron sacerdotalem fratris obtinebat dignitatem: Or
 // autem regię tribus cognationem habebat. Adstant igitur imagini crucis
 quasi satellites, sacerdotium, & regnum. Et quemadmodum cum in mon-
 te transformatus esset Dominus, apparuerunt Moyses, & Helias, a dextris,
 // & à sinistris, vt regiam Christi imaginem quasi satellites stiparent; ita & hic
 Aaron ordinem sacerdotij obtinens adstat cruci, itemque Or primum ha-
 // bens regię dignitatis florem cruci adstat. Hęc mihi dicta sint, vt ostend-
 dam apud antiquos illos patres introductam fuisse imaginem ipsam, atque
 in honore fuisse ipsum œconomiam, & mysterij typum. Quod si, qui
 præunciabant, tanta cum gloria prædicarunt, & tanto cum honore
 præfigurarunt; quibus, & quot, & qualibus linguis nos prædicabimus
 // crucem Domini, & diuinam illam œconomiam, atque mysterium?
 Noui magno vos teneri desiderio orationum dogmaticarum & in-
 // stitutionum Theologicarum. Verum ea etiam, quæ nunc dicta sunt,
 illorum sunt affinia, & germana. Etenim eiusdem mentis ac sententię
 // est, & crucem prædicare, & vnigenitum Deum verbum exaltare. Quã-
 obrem siue diuinitatem vnigeniti celebres, siue œconomiam, & assum-
 // ptę humanitatis rationem honores; vna, eademque est pietatis demonstra-
 tio. Tantummodo, cum audiueris crucem, cum audiueris œnomiam,
 // & rationem assumpti corporis; extollas cogitationem ad altitudinem po-
 testatis vnigeniti: nec figura, quæ propter te facta est, deiciat spiritus
 // tuos; sed humanitas corporis extollat cogitationem, & mentem tuam.
 Nam crux quidem propter te; dignitas autem Dei per seipsum. Digni-
 // tas autem Dei non exaltatur sermonibus, non deprimitur sermonibus:
 sed qui deprimitur, suam ipsorum depressionem ac deiectionem moliantur:
 // qui autem exaltant, suam ipsorum vilitatem euehunt in sublime.
 Quemadmodum igitur antea dicebamus, manifestum est, & cum, qui œ-

onomiam, susceptumque in carne munus, & eum, qui theologiam, id est, verbi diuinitatem celebrat, eidem inharere sententiæ. Ceterum quoniam in ijs, quæ hæc à nobis tractata, & disputata sunt in ea verba, *Ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti, Dominum Iesum Christum*, defuit quiddam; & ad illud quidem, *Solum verum Deum*, allata sunt prophetiæ, & testimonia, quibus demonstratur filium quoque esse solum verum Deum; necessarium existimo reliquorum etiam verborum peragere contemplationem. Quamquam inquit hæreticus, quid verò rursus habes, quod afferas aduersus dictionem illam, *Misisti*? Literatè enim, & ad verbum ita est scriptum: *Et quem misisti, Iesum Christum*. Nunquid ille qui misit, ei qui missus est, æqualem habet honoris gradum ac dignitatem? Hæc quidem si ita legas, vt litteræ, ac dictioni seruias, sæpe, prout antea diximus, magnam inuenies, vt verum fatear, aduersus opus pugnam; neque rationibus ipsis ea erunt consentanea, & conuenientia, quæ benè quidem scripta sunt, malè autem intellecta. Quod si ad ipsam veritatem reuoces cogitationem; nunquam tibi ad pugnam, atque absurditatem vllam conuertetur mentis oculus ab ipso met sancto spiritu ad subtilem, exquiritamque intelligentiam ductus. Nam illud quidem, *Misus est*, &, *misit*, humana præfert verba, diuina autem prædicat sensa. Non enim qui misit, e locis in loca misit; neque qui missus est, e locis in loca venit. At enim, *Misit*, inquit, *pater filium in mundum*, tamquam eum, qui non adesset præsens mundo, ad quem mittebatur. Quomodo igitur inquit scriptura de ipso Domino: *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est*? Quomodo igitur *venit*, qui præsens erat? nimirum apparuit, qui latebat. Quod si, vt audis, ita etiam verè & propriè putas accipiendum illud, *Misit*; necessarium omnino est, & eum, qui missus est, ijs adesse locis, quibus antea præsens non erat, & eum, qui misit, eo mittere, vbi ipse non adest. Quomodo igitur Euangelista dicebat: *Omnia per ipsum facta sunt; & si ne ipso factum est nihil: in mundo erat, & mundus per ipsum factus est*? Ergo si erat in mundo; quomodo mittitur in mundum? An non audisti ipsum dicentem: *Cælum, & terram ego impleo, dicit Dominus*? Quid igitur tibi vult illud, *Misus est*? Sumitur nimirum pro, *apparuit*, pro, *effulsit per carnem*. Misio enim non eum transitum qui e loco ad locum est, significat, sed eum, qui ab inuisibili deitate ad euidentem præsentiam. Etenim neque cum peregrinatus est atque habitauit in terra secundum humanam conomiam, atque susceptum in carne munus; cælum vacauit sua ipsius dignitate; neque nunc assumptus secundum carnis assumptionem, terram reliquit destitutam sua cura, & gubernatione. Rursus alio modo disputationem agitemus. Si secundum dictionis proprietatem, fratres, misit pater filium in mundum; perspicuum est eum, qui misit, ab eo, qui missus est, separari secundum proprium statum, ac sedem. Nam si vnà cum ipso est, superuacuum est illud, *Misit*. Sin autem misit; necesse est, quod ad proprietatem, & vim locutionis pertinet, separatam fuisse. Verum

Ioan. 17.

.c.1.201

.p.201

Quomodo
vna perso-
na dicatur
solum Deus
vide infra
in hac ead-
dem Homi-
lia: & est
ad hoc re-
gula Theo-
logica.

Ioan. 10:

Ioan. 1.

.c.1.201

Hier. 23.

.p.1.201

rum minime seruiendum est littere, & dictioni, sed fidei obsecundanda.
 Ecquis autem nobis sermo testabitur ipsum cum in terra apparuit, fuisse
 in caelis? Ecquis autem sermo testabitur, cum à patre missus est, à patre
 nequaquam separatum fuisse? Si missus in mundum proprie est, quemad-
 modum dictio sonat, si qui misit, ab eo, qui missus est, separatur; quomo-
 do dicebat: *Ego in patre, & pater in me est?* Quomodo autem rursus di-
 cebat: *Et qui misit me pater mecum est?* Vides naturam minime separari,
 sed figura illa, & vocabulo missionis demonstrari œconomiam, & susce-
 ptum in carne munus? Quid igitur sibi vult nihil: *Ascendo ad patrem
 meum.* Etenim si pater cum ipso est; cur ascendit? Ascensio œconomia
 indicat, assumptionem corporis, non deitatis distantiam. Vis autem co-
 gnoscere, quemadmodum cum in terra peregrinatus est, caelos non dere-
 liquit, neque à patre separatus est, ita etiam in caelos assumptum terram
 non reliquisse solam, & sine se? Qui dixerat ad suos discipulos: *sed
 ascendo, vnde descendi, ad patrem meum;* Ipse rursus ad illos dicit: *Et ecce
 ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consumationem saeculi.* Illud igitur,
Ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti, Iesum Christum,
 duplicem notionem habet, & duplicem gladium; vnumquidem para-
 tum; ac strictum aduersus idololatriam, alterum vero instructum
 aduersus Iudaeorum contumaciam fidei & persuasioni renitentem. E-
 tenim solum qui sem verum Deum dicit, vt mortua idola notet: missi in
 autem Iesum Christum, vt ipsi obstruat os, qui œconomiam, & assump-
 ptum in carne munus negant. Accipe igitur verbum, prout sententia postu-
 lat; & ne dignitati inferas iniuriam per dictionem & litteram ipsam. At-
 que vt exquisitè cognoscas, quod esse missum à Deo non è locis ad loca
 translationem significat, sed œconomia, & muneris in carne suscepti de-
 clarationem; de Ioanne Baptista inquit Euangelium, homine, qui de terra
 erat, & è terra apparuerat, *Fuit homo missus à Deo.* Nunquid igitur è ca-
 lis missus erat Ioannes? num de superno loco venerat? Quomodo igitur
 venerat? Itane? homo quidem missus non translatus est è loco ad locum;
 sed commissum sibi munus suscepit. Deus autem verbum, is qui omnia
 implet, si seipsum dixerit missum, naturæ suæ contumeliam intulerit, ac
 non potius susceptum sibi munus declarauerit? Vide ipsum frater & sus-
 ceptum sibi in carne munus implentem, & non euertentem diuinæ pote-
 statis dignitatem. Vide autem sacerdotalem etiam figuram: *Ascendo
 ad patrem meum, & rogabo ipsum, & paraclësum mittet vobis spiritum veri-
 tatis.* Si ascendis sursum, & rogas, & rogans impetras, & postquam ro-
 gasti, mittis spiritum (rogo enim, dicebas, & mitto); cur ante ascensionem
 soluis auctoritatem patris? si non agis pro auctoritate secundum diuinam
 dignitatem; sed expectas donec ascendas ad patrem in caelum, & obsecra-
 tionem, & supplicationem adhibeas, ac tunc demum accipias ipsius spiri-
 tus gratiam, atque in omnem emittas orbem; cur, antequam ascenderis,
 antequam rogaris; propriam præ te fers auctoritatem? Cur ante assump-
 ptio-

Ioan. 10.

Ioan. 8.

Ioan. 10.

Matt. 28.

Ioan. 17.

Ioan. 1.

Ioan. 14.

ptionem, eum è mortuis surrexisses, insufflasti in facies Apostolorum, & inquis: *Accipite Spiritum sanctum?* Quod petendum tibi à patre est, Ioan. 20.
 priusquam patri supplices, das? Ergo ironice agis, dum simulas te petere? Non ironice, inquit, ago; non enim ironie locus est in ipsa veritate: sed alterum quidem aptum est dignitati; alterum verò conuenit suscepto in ta: ne munerì. Curigitur inspirasti in facies Apostolorum? Oportebat me, inquit Saluator, cum è mortuis surrexissem, gratificari mundo primicias vitæ. Etenim quoniam Adam, cum formatus est, accepit spiraculum vitæ: (*Inspirauit enim Deus, inquit, in faciem Adæ, & factus est in animam uiuentem*) quod ille acceptum perdidit; id ego præsens reuoco: erigo eum, qui ceciderat; renouo eum, qui putruerat; uiuifico eum, qui occubuerat. Huic autem meo suscepto munerì testimonium etiam dat Propheta clara voce prædicans hanc meam inspirationem? Ecquis verò Propheta est, qui clara voce prænunciet sanctam hanc inspirationem? Audi, inquit, Prophetam dicentem, vnum è duodecim, cui nomen Naum. Gen. 2.
Celebra Iuda dies festos tuos: redde Deo vota tua: non committent vterius, vt veniant ad antiquitatem. Perfecta sunt, inquit, prima: non committent vterius, vt redeant ad antiquitatem: nouam gratiam euangelizat: quandoquidem vetera cessarunt; noua florent. *Celebra dies festos tuos.* Cur dici festi mentionem facit? quoniam in die festo Paschatis futurum erat, vt resurrectio floretet: *Celebra, inquit, Iuda dies festos tuos: redde Deo vota tua: non committent vterius, vt veniant ad antiquitatem; perfectionem, atque absolutionem acceperunt.* Id est; prima illa finem habent. Et cur prima illa finem habent? Etenim. *Ascendit, inquit è terra is, qui inspirat in faciem tuam, & qui extrahit te è tribulatione.* Sed iterum hæc ab initio tractemus: *Celebra Iuda dies festos tuos: redde Deo vota tua: non committent vterius, vt veniant ad antiquitatem.* Quinam erant hi dies festi? Omnes enim illi veteres imaginem nouorum ferebant. Primus azimorum dies diligenter perpendentibus erat passionis imago. Post hunc dies Pentecostes erat ipse quoque imago implantationis sancti, & adorandi spiritus. Dies autem tabernaculorum imago ipse quoque est tabernaculorum caelestium. In huiusmodi quidem die ostendens se Dominus, quoniam illa tabernacula temporalia erant, cum demonstrare vellet, illa esse typum & figuram tabernaculorum futurorum, dicebat ad eos, qui in mundo diuitijs abundante. Luc. 16.
Facite vobis amicos ex mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Temporalia igitur tabernacula typus erant æternorum tabernaculorum. Quoniam igitur susceptum à Christo munus veteres quidem typos, ac figuras imp'ebat, nouam autem gratiam efflorescere faciebat; benè Propheta prænunciat dicens: *Celebra Iuda dies festos tuos: redde Deo vota tua.* Idque significant sequentia: *Non committent vterius, vt veniant ad vetustatem.* Renouata enim sunt vetera per gratiam; perfectionem, atque absolutionem acceperunt: *Ascendit enim è terra is, qui inspirat in faciem tuam, atque extrahit*

te ex tribulatione. Verùm Propheta quidem Naum nudè tibi repræsentavit Dominum inspirantem sanctam gratiam. Esaias autem & ipse alia quadam ratione è mortuis resurgentem, & Spiritum sanctum suis gratificantem prænuñciat dicens: *Recordatus est dierum æternorum is, qui eduxit è terra pastorem ovium.* Et loco illius sententiæ, *Inspiravit in faciem ipsius,* consertim subiunxit: *Qui posuit in ipsis Spiritum sanctum.* Divina dignitas, diuina appellatio, regia maiestas, immortalis gloria, & incomprehensibilis potentia, is, qui cum patre simul glorificatur, & cum filio simul regnat, & qui operatur omnia, & distribuit unicuique diuina charismata, prout vult. Hæc, satis scio, stabiliunt quidem proprios Ecclésiæ alumnos, mordent autem, & dissecant inimicos, potissimum inimicos pietatis, eos, qui detrectant vnà cum patre & filio glorificare Spiritum sanctum. O miseriam. Neque leui etiam honore dignari volunt

Esa. 63.

Rom. 8.

2. Tim. 2.

† Impresis
babet, &
miv : nos
corrigim⁹
ββπν.

Ioan. 9.

Ioan. 8.

1. Cor. 12.

Spiritum sanctum. Apostolus autem de seipso, ac suis dicebat: *Si conpatimur, & conglorificabimur.* Paulus simul glorificatur cum Deo; & Spiritus non conglorificatur? mortalis natura eo vsque euehitur, vt cum Christo conglorificetur; & adorandus Spiritus non erit eorumdem priuilegiorum nobiscum particeps? Ac de hominibus quidem inquit ipse

Apostolus: *Si substinemus, & conregnabimus.* Spiritus autem sanctus non regnat vnà cum Christo? O magnam demerentiam, o magnum, & intolerandum furorem. O mentem impiam, & blasphemiam immensam, & vulnus insanabile. Nos speramus vnà regnare; & Spiritum sanctum in serui ordinem redigimus? Hæc autem dicimus, fratres, non perinde quasi Spiritus sanctus eodem modo ac nos, sit conglorificandus: sed vt eorum impietatem reprehendamus, qui neque tantumdem illi tribuere in animū possunt inducere. Propitius autem sis nobis Domine in ijs, quæ diximus.

Nam tametsi nuda tantum; ac tenui dictione verba impiorum iteramus, nemo tamen, fratres, existimet, iterare contumelias ab illis illatas ꝛ contumeliam esse in Spiritum sanctum. Proferimus enim illas in mediū, ac dicimus, nō consentientes impietati, sed errorem notantes, & eos, qui nobiscū alumni pietatis sunt, à prauis dogmatis munientes. Nā & Apostoli amantes Dominū, & videntes ipsius dignitatem non cunctati sunt inserere sanctis Euangelijs contumelias à Iudæis illatas. Itaq; scripta sunt, quæcumq; illi de Christo ausi sunt dicere, & *Quia peccator est.* & *Quod ex Deo non est.* & in facie ipsius dicere non reformidarunt: *Samaritanus es tu, & demoniū habes.* Hæc autem scripta non eos, qui scripserunt, condemnant; sed eos, qui blasphemarunt. Audi efficacitatem spiritus, audi traditam ab Apostolis glorificandi rationem, adhære illorum doctrinæ, sequere cathedras sanctorum: ne teipsum errare facias per vestigia impurorum. Trinitatem adora: Trinitatem glorifica: Trinitatem prædica. Ita sentiunt prophetæ: ita prædicant Apostoli: ita credunt martyres. Audi Paulum, qui Trinitatem prædicat. *Diuisiones gratiarum: idem autem Spiritus: diuisiones ministracionum: idem autem Dominus: diuisiones operationum: idem verò Deus*

qui operatur omnia in omnibus. Quid causæ est, quam obrem non incipiat à patre, neque illum prædicet primùm, deinde filium, & post ipsum, Spiritum sanctum? inuertis ordinem Paule? transponis seriem? cum Saluator ita nobis tradiderit: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*; tu soluis sacram legem Theologiæ? Absit verò, vt quicquam vnquam huiusmodi de Paulo cogitemus: Sanctus enim ille, & admirabilis prædicator optimè nouit, tametsi Spiritus sancti primùm mentionem faciat, inuiolatam tamen à se seruari Theologiam, neque inconfusæ illi naturæ iniuriam fieri: non diuidit indiuiduam dignitatem: spiritus primùm mentionem facit; vt ostendat, vbi postremo loco scribitur Spiritus sanctus, non propterea postremum ipsum fieri, & vltimum. Etenim quoniam illi peruersè, & malè interpretantur, non connumerantes, sed subnumerantes patri filium, & filio Spiritum sanctum (primus enim inquit, pater, secundus filius, tertius Spiritus sanctus, non benè ordinatam notitiæ seriem intelligentes adorandæ Trinitatis, sed animo peruerso aggredientes inferre iniuriam puritati Theologiæ) iure Paulus inuertit nominum ordinem, vt ostendat veritatis potentiam, & tollat improborum suspicionem. Etenim nouimus, inquit, filij quidem, & Spiritus sancti leuiter, ac tenuiter Paulum mentionem facere; vbi verò ad patrè venit, in sublime euehere Theologiam: nam de spiritu quidem dixit: *Idem autem spiritus*. De filio autem: *Idem autem Dominus*. Vbi autem ad patrè venit; dixit: *Qui operatur omnia in omnibus*. Quid igitur, hoc ipsum verbum, *Operari omnia in omnibus*, auctoritatem præferret? certè, inquit: & excellentem præstantiam prædicat? certe, inquit. Accipio confessionem tuam; dummodo maneat in pactis condentis: Videamus igitur, siquid manifestius vas illud electionis, ille qui à Spiritu sancto regebatur. de hac ipsa quæstione subiungat: *Vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatem: nam alij quidem datur sermo sapientiæ secundum spiritum, alij autem sermo scientiæ in eodem spiritu, alij autem gratiæ sanationum secundum eundem spiritum, alij prophetiæ, alij autem interpretatio linguarum, alij fides alij gratia alia. Hæc autem omnia*. Attende diligenter: animaduerte dictiones, & potentiam confessionem. Qui in priore orationis parte dixerat: *Idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus*. Vbi ad spiritum venit; hæc eandem potentiam testificatur de spiritu. *Hæc autem omnia, inquit, operatur vnus, & idem spiritus, diuidens seorsum singulis, prout vult*. Ita non soluitur harmonia rationis illius in glorificanda Trinitate vilitatæ, quòdcumq; nominum sanctæ Trinitatis vel primū, vel secundum, vel tertium ponatur. Etenim primū, & secundum, & tertium non naturæ differimè indicat, sed viam Theologiæ inconfusam. Rursus idem Apostolus, vt ostendat vbique se sine vilo discrimine vltum esse nominum ordine, accessisse autem bono cum ordine, & securè ad diuinam prædicationem, inquit Thieffatonicensibus scribens: *Ipsè autem Dominus noster Iesus, & Deus & pater noster*. Primum Paule filium, & tunc patrè præ-

Matt. 18.

1. Cor. 12

2. Thess. 2

dicas? Etenim tu, inquit, hoc, quod primum dicitur, in ordinem rede-
 sti. Ego autem, si primum, ac secundum dixero; naturam tamen indiui-
 duam existimo; potius autem non existimo, sed securè, ac fidenter præ-
 dico. Ne igitur iniuriam facias diuinis sermonibus; neque illudas cæle-
 stibus dogmatis. Huiusmodi imaginem iuuenis etiam in veteri Testa-
 mento. Nam quemadmodum hic incipiens Paulus à spiritu venit ad fi-
 lium, & à filio rursus ad patrem; & quod in ordine nominum illorum
 tertium erat, primum fecit, non inuertens prædicationis ordinem, sed in-
 explicabilem Theologiæ scientiam demonstrans; ita etiam in veteri hunc
 eundem modum inuenies quasi in imagine præfulgentem. Quis nostrum
 non nouit, fratres, in scriptura primum quidem statui Abraam, secundum
 verò Isaac, & tertium Iacob? *Ego enim, Deus Abraam, & Deus Isaac, &
 Deus Iacob.* Et iure quidem scriptura primum eum prædicat, qui genuit,
 tum verò eum, qui genitus est, ac deinde eum, qui ex illo. Verum tamen
 quando natura erat indiuidua, quamuis propter seriem temporibus diui-
 deretur; non cunctatus est Deus mutare ordinem, vt eandem esse ratio-
 nem ostendat. Inquit enim in Leuitico: nam & locum indico, ne ea, quæ
 dicuntur, illudas. *Sin autem peccauerint filij Israel; tradam ipsos in gentem
 alienam, & proficiantur illuc, & seruient Dijs alienis. Tunc confundetur
 cor ipsorum incircumcisum.* & paulò post: *Et recordabor testamenti Iacob,
 & testamenti Isaac, & testamenti Abraam.* Repetam verba: nam ¶ plau-
 sus occultauit argumentum, quod tractabatur. *Illic, inquit, confundetur
 cor ipsorum incircumcisum: & reuertentur ad me, & sanabo ipsos.* Non-
 dum minax; & liberationem adnuntiat: *Et reducam ipsos in terram patrum
 eorum: & recordabor testamenti Iacob, & testamenti Isaac, & testamenti
 Abraam.* Vides mutari ordinem eorum, qui pares honore sunt? Non e-
 nim primum tempore fecit Iacob: sed istam quasi neglexit distinctionem,
 vt honoris æqualitatem ostenderet. Verum in Patriarchis quidem tem-
 pus distinguit fructus à radice: mortalis enim natura est, & eorum qui ge-
 niti sunt, & eorum qui genuerunt. Sanctæ autem & immortalis adorandæ
 Trinitatis naturam non diuidit ratio, nõ partitur tempus, non separant
 sæcula. Nihil enim intermedium est inter patrem, & filium, & Spiritum
 sanctum. Effector sæculorum vnigenitus. Audi diuinum, & generosum
 prædicatorem, qui ita de patre dixit: *Multifariam, multisq; modis olim
 Deus loquens patribus in Prophetis, nouissimis diebus ipse loquutus est no-
 bis in filio, quem constituit heredem vniuersorum: per quem fecit & sæcula.*
 Nihil igitur intermedium est inter patrè & filium & Spiritum sanctum:
 nullum tempus, aut interuallum temporis: ante sæcula pater, ante sæcula
 filius: ipse enim fecit sæcula: ante sæcula Spiritus sanctus: nusquam scin-
 ditur natura: nusquam diuiditur potentia: attende diligenter: regnat pa-
 ter, regnat filius, regnat Spiritus sanctus. Scio me hac ipsa vsu esse de-
 monstratione. Sed eadem dicere, *Mibi quidem pigrum non est, vobis autem
 tutum.* Regnat pater, secundum illud: *Deus noster Rex in seculum.* Re-
 gnat

Exo. 3.

Leuit. 26.
 hinc inde
 collectis
 verbis.

Impressus
 habet, & p^o
 ros, nos
 corrigim^o.
 x^o ros. 1.
 Nã alibi
 etiã Chry-
 sostom^o &
 agnoscit
 & depre-
 catur hu-
 iusmodi
 plausum.
 Heb. 1.

Phil. 1.

Psal. 73.

gnat filius: *Dabit enim ei Dominus sedem David patris sui, & regnabit super domum Iacob in sacula.* Regnat Spiritus sanctus. Nā Esaias quidem ita dixit: *Et regem Dominum exercituum vidi oculis meis sedentem super solium excelsum, & eleuatum. Et dixit ad me. Vade, & dices populo huic. Aure audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non perspicietis.* Et quæ sequuntur. Apostolus autem istam Prophetæ Theologiam transfert ad Spiritum sanctum. Nā cum ille dixisset, & *vidi regem Dominum exercituum, & dixit mihi Vade, & dices populo huic.* Paulus regem Dominum exercituum ad Spiritum sanctum transferens, differens cum Iudæis, qui Romæ erant, inquit. *Bene Spiritus sanctus loquutus est per Esaiam Prophetam ad patres nostros dicens, Vade ad populum istum, & dic ad eos, aure audietis, & non intelligetis, & quæ sequuntur.* Esaias dicebat: *Regem exercituum vidi: & dixit ad me, dices populo huic.* Et Paulus ea verba afferens, Spiritui sancto istam attribuit auctoritatē. Ergo Rex & Dominus exercituum est Spiritus sanctus, qui dixit Esaiæ: *Vade, & dices populo huic, aure audietis, & non intelligetis; & videntes videbitis, & non perspicietis.* & quæ sequuntur. Dominus pater. Et audiui vocem Domini dicentis, *Vade, & dices populo huic.* Dominus filius. Etenim *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Dominus Spiritus sanctus. Nam *Dominus spiritus est: vbi autem spiritus Domini, ibi libertas.* Nemo existimet, maius ac primum nomen esse hoc *Deus.* secundum verò nomen *Dominus.* In natura enim immortalis & Dominus, & Deus, etsi dictio ipsa non habeat eandem vim, eandem tamen dignitatem prædicat. Quid enim? Est ne Deus nomen primum? At si Dominus esset secundum nomen, non sanè Moyses secundo vsus esset perinde ac primo, ita dicens: *Dominus Deus tuus, Dominus vnus est.* Oportebat enim, siquidem illud primum erat, illius primo loco mentionem facientem ita dicere: *Deus tuus, Dominus vnus est.* Sed vt ostendat nominum duntaxat esse discrimen, primum dixit. *Dominus.* Deinde *Deus.* Ceterum ad propositum reuertamur. *Dominus autem spiritus est.* Dominus igitur pater, Dominus filius, Dominus Spiritus sanctus. At Paulus inquit *Vnus Dominus.* † Si Dominus, & Dominus; quomodo vnus Dominus? nimirum vna est dominatio. Ita & vnus Deus, inquit Paulus: *Nobis autem vnus Deus pater, ex quo omnia, & vnus Dominus Iesus Christus.* Ergo inquirunt, patrem quidem Deum dixit, Filium autem Dominum. Videamus igitur, videamus, fratres, videamus, obsecro, an nomen hoc, Dominus, non sit diuinæ dignitatis; neque verè & primum & conueniens, neque à sancta scriptura contestatum. Verè enim necessarium est, & nos diligentiam in dicendo adhibeamus, & vos alacritatem in audiendo, & illi cum veritate doceantur. Ecquis igitur sermo nobis testimonium dabit nomen hoc, Dominus, & primum esse, & magnificæ illius gloriæ proprium? Audi Prophetam David: *Erubescant & conturbentur in seculum seculi; & confundantur, & pereant: & cognoscant quia nomen tibi, Dominus.* Bene habet, quòd

Luc. 1.

Esa. 6. ver
bis hinc
inde accep
tis.

Act. 28.

Esa. 6.

Psal. 109.

2. Cor. 3.

Vbi im
pressus ha
bet, τὸ
πρῶτος
θεός, corre
ximus, &
πρῶτος τὸ
θεός.

Deuter. 6.

2. Cor. 3.

Eph. 4.

† Impres
sio habet
correximus,
n.

1. Cor. 8

Psal. 82.

quodd inimicus ita inquit de saluatore verbo, nomen enim Christi Dominus, nomen patris Deus. Rursus posco definitionem eorum, quæ nobis proposita sunt. In hæres hæreticorum loquutioni? permanes in pactis conuentus? Timeo enim versutiã tuam. Cum fueris conuictus; tunc verò ex hac veritate confugis ad aliam rationem: ac si ibi etiam comprehensus fueris; fugis ad aliud quoddam dementiæ caput; cum minime fugienda esset veritas lucens, & illuminans. Non enim dum illuminat, expellit.

Ex Leuit.

26.

Psal. 82.

1. Cor. 8.

Sed nimirum, *Impius fugit nemine persequente*. Verùm nos ad propositum redeamus. *Cognoscant, quoniam nomen tibi Dominus*. Si de patre loquitur; cognosce igitur nomen hoc, Domini, conuenire patri: & si nomen Domini conuenit patri; Paulus dixit: *Vnus Dominus Iesus Christus*.

Quodd si Dominus pater, Dominus filius, ergo quemadmodum est particeps nominis, ita etiam est particeps dignitatis. Atenim iudæus recusat fateri, de patre id dictum esse, vt nomen Domini aptans filio, nomen Dei patri seruet. Accipio hanc definitionem, & pactum. Equidem non diuido nomen dignitatem, quemadmodum saepe antea dixi, adorandæ Trinitatis: ecclesia enim indiuiduam agnoscit gloriam: sed me demitto, atque accommodo tuæ infelicitati, & dico: es te, vt vis, *Cognoscant, quoniam nomen tibi Dominus*.

Quid igitur facies, cum illud subiungitur: *Tu solus altissimus super omnem terram*? Ergo secundum impietatem, ac doctrinam tuam, iam pater non est, quoniam solus filius est altissimus? Hic fratres non sunt fluctus maris, qui obruant, sed fluctus charitatis, qui sanctificent. Verumenimvero Christo loquente, & prædicante nauigium hoc Dei amicis tranquillè cursum peragat suum. Etenim absurdum quidem est mare conspectis vestigijs Domini, & audita voce, filiuisse, & quasi freno cohibitum auctoritatem veritum esse, ecclesiam autem suo ipsius sponso non esse dicto audientem verba vite loquenti, & verissime diuinam gratiam in labijs habenti: Nam *Diffusa est gratia in labijs tuis*.

Matth. 8.

Ioan. 6.

Psal. 44.

Ios. 24.

Ibid. infra

hoc Dei amicis tranquillè cursum peragat suum. Etenim absurdum quidem est mare conspectis vestigijs Domini, & audita voce, filiuisse, & quasi freno cohibitum auctoritatem veritum esse, ecclesiam autem suo ipsius sponso non esse dicto audientem verba vite loquenti, & verissime diuinam gratiam in labijs habenti: Nam *Diffusa est gratia in labijs tuis*.

Ceterum ad propositum redeamus. *Cognoscant, quia nomen tibi Dominus*. Vtrumuis elige: non quòd in potestate tua lita sit electio. Non enim cum Iesus Naue dixit ad populum: *Eligite hodie, cui seruire potissimum debeatis, verum dñs, quibus seruierunt patres vestri, an Domino Deo nostro*; non ideo electionem omnino posuit in potestate hominum: sed hoc voluit ostendere cum electione eorum, qui Deum amant, esse coniunctam pietatem. Et alibi idem: *Testes vos contra vos ipsos, quia ipsi elegeritis vobis Dominum, vt seruiatis ei*. Quemadmodum ibi electio non fecit iniuriam dignitati Dei, sed piorum electionem demonstrauit: ita etiam nunc, si optionem, atque electionem dederò sententiæ, & consilio vestro; non facio iniuriam dignitati, sed consilium vestrum examino. Ergo illud *Cognoscant, quia nomen tibi Dominus*, dictum ne est de patre, an de filio? Nam, siquidem de patre, & nomen patris Dominus; filij etiam nomen est Dominus: *Vnus enim Dominus Iesus Christus, per quem omnis*. Ergo quemadmodum nomen commune est, ita etiam dignitas. Sin autem dicas

1. Cor. 8.

Vnus enim Dominus Iesus Christus, per quem omnis. Ergo quemadmodum nomen commune est, ita etiam dignitas. Sin autem dicas

filij esse nomen Dominus: igitur solus ipse filius est Dominus: *Tu enim solus altissimus super omnem terram.* Ergo quando vnus, & solus filius est Dominus; alienus ne erit pater à dominatione? Absit. Neque enim quando solus pater prædicatur vnus Deus; excluditur filius à deitate. Nam *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.* Neque igitur illud *Deus pater*, excludit filium à deitate (nam & verbum Deus est) neque item filius, cum dicitur vnus Dominus, alienum propterea patrem ostendit à dominatione. Etenim *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Dominus igitur pater, Dominus filius, Dominus Spiritus sanctus. Nam *Spiritus Dominus est.* Sed rursus hæreticus excandescit, ac resilit, & Dominum vocari audiens Spiritum sanctum, dirumpitur: Et quomodo, inquit, Spiritus Dominus est, qui olim per Prophetam Dauid loquens celebrat filium his verbis: *Dixit Dominus Domino meo?* Vides, inquit, spiritum loquentem per Prophetam fateri & patrem & filium Dominum suum? Quid igitur fratres? ne longius producta oratio dubitationem, ac difficultatem afferat audientibus; ad ipsam veniam examinationem istius rationis: totam vobis exponam loci illius sententiam. Saluator aliquando cum Iudæorum Synagoga disputas, & excutiens, quam de ipso opinionem, atque existimationem multi haberent, inquit ad ipsos. *Quem dicitis esse Christum? cuius filius est? Dicunt scribæ, & Pharisei, Dauid? Tum Dominus opponens se illorum existimationi rursus adiunxit: Quomodo ergo Dauid in Spiritu sancto vocat eum Dominum, dicens, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis? Addidit autem illud, In Spiritu sancto, non vt spiritum ostenderet seruum eius, qui prædicabatur, Christi; sed vt clarum, perspicuumq; faceret Prophetam in Spiritu sancto futura prævidentem, eum qui secundum carnem futurus erat filius, fateri Dominum secundum veritatem.* Non enim Domino propositum erat de Spiritu sancto exquirere, sed de seipso, vtrum Dauid ipsum Dominum habeat pro filio, an pro hero. Denique ipsemet Dominus iam ante tollens hæreticorum fallaciam, & inuiolatam seruans Spiritus sancti dignitatem, illatione ipsa soluit dubitationem. Quid ergo inquit? *Si ergo Dauid vocat eum Dominum; quomodo filius eius est?* Non dixit, si ergo Spiritus sanctus vocat eum Dominum: sed, *Si Dauid vocat eum Dominum.* Cur igitur addidit illud: *In Spiritu sancto vocat eum Dominum?* Quoniam de Christo dicere ante Christi aduentum, non erat tibi oculi cernentis, sed Spiritus sancti præmonstrantis. Non enim Dauid ea, quæ videbat, prædicauit, sed quæ illi Spiritus sanctus subiebat, hæc spiritali personabat lyra. Propterea Dominus adiunxit: *Quomodo ergo Dauid in Spiritu sancto vocat eum Dominum?* Ne autem hæreticus hinc accersat blasphemiam in Spiritum sanctum; addidit rursus, quemadmodum iam diximus: *Si ergo Dauid vocat eum Dominum: quomodo filius eius est?* Ergo Dauid in Spiritu sancto vocat Christum Dominum. Illud autem in primis consideremus, Prophetam omnem ex Spi-

Psal. 82.

Ioan. 1.

Psal. 109

2. Cor. 3:

Mat. 22.

† a. corpo-
ris.

ritu sancto loqui es, quæ sibi monstrantur. Etenim sine dubio Prophetæ omnes in Spiritu sancto loquuti sunt; quemadmodum & Apostolus testatur dicens: Bene Spiritus sanctus loquutus est ad patres nostros per Prophetam. Et rursus vniuersæ Deus: Effundam de spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt. Et Moyses: Quis tribuat, vt omnis populus Domini prophetet, & det eis Dominus spiritum suum? Hoc loco diligenter attendamus, quomodo Spiritus sancti deitas demonstraretur, non à nobis cuncta, sed prædicata à suamet dignitate. Concedite autem mihi per interrogationem, & responsum informare id, quod propositum est. Nam per huiusmodi oppositiones manifestior apparet dubitationum solutio. Interrogemus igitur, vtrum fateantur Spiritum sanctum esse, qui loquutus est per Prophetas, an adhuc dubitent, & minimè credant. Si dubitant; quod antea dictum est, in memoriam reuocabimus: quomodo ipsemet testatur Deus, ita dicens: Effundam de spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt? Spiritus enim est, qui propheticam potentiam prælat; quemadmodum rursus Moyses ille admirabilis, cum vellet ostendere ex Spiritu sancto prophetiam consistere, magnam illam, atque admirabilem erupit vocem: Et quis tribuat mihi, vt omnis populus Domini prophetet, & det eis Dominus spiritum sanctum suum? Sin autem verè fateantur, quemadmodum etiam verè est, Spiritum sanctum esse, qui loquutus est Prophetis; audi, quomodo beatus, & admirabilis Zacharias præcursoris pater, Deum inquit esse Spiritum sanctum, qui per Prophetas loquutus est: Benedixit Dominus Deus Israel: quia visitauit, & fecit redemptionem plebi suæ: & erexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui; sicut loquutus est per os sanctorum, qui à seculo sunt, prophetarum eius. Si igitur, qui loquutus est per os prophetarum, Deus est; Spiritus autem sanctus est, qui loquutus est in Prophetis (quemadmodum inquit David in libro Regnorum: Spiritus Domini loquutus est in me.) Deus ergo, & Dominus est Spiritus sanctus, qui per prophetas loquutus est. Accipe autem mihi rursus manifestam eorum, quæ dicta sunt, demonstrationem. Diuinus Apostolus cum vellet ostendere propheticæ vocis auctorem esse Spiritum sanctum, inquit in epistola ad Corinthios: Si omnes prophetetis; intret autem quis idiotæ, vel infidelis: conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus: occulta cordis eius manifesta fiunt: & ita cadens in faciem suam adorabit, pronuntians, quod verè Deus in vobis sit. Vides pietatis doctorem aperte Spiritum, qui in prophetantibus loquitur, nominasse Deum? Cur calumniaris dignitatè Spiritus? Cur transgredieris fidei confessionem? Recognosce pacta tua, quæ in mysterijs fecisti. Annon dixilli, credo in patrem, & filium, & Spiritum sanctum? Quod credidisti, eueristi? Quod confessus es, reuellis? quod purè declarasti, hoc rursus impiè repudias? bellum geris cum pace: pugnas cum tuis met pactis? abnegasti fidem, & introducis quæstiones credenti, confitenti tibi traditum est donum: & post donum expellitur fides, & introducitur disputatio? ne facias iniuriam dignitati ipsius gratia;

ne adulteres pacta, & sponsiones terribilis illius, ac tremendæ consecra-
 tionis. In nomine patris, & filij, & Spiritus sancti confessus es credere:
 baptizatus item es in patrem, & filium, & Spiritum sanctum: itemq; be-
 nedictio in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. Nobis dona ab ipsa
 gratia, & à nobis blasphemia in gratiam? à Spiritu sancto libertas nobis;
 & à nobis seruitus Spiritui? O amentium, ò ingratum animum. Num no-
 uam inficiaris fidem? saltem vetus reuerere testamentum: quod vbiq; præ-
 se fert sanctæ Trinitatis æqualitatem honoris; quemadmodum ex multis scri-
 pturæ testimonijs sæpe vobis demonstrauius. Quibus aliam etiam vo-
 lo rursus adiungere demonstrationem. Prænunciata enim sunt, quem-
 admodum sæpe antea diximus, in vetere Testamento noua. Quid igitur
 præcipit Moyse Deus ita dicens? *Loquere Aaron, & filijs eius: sic benedi-
 cite filios Israel.* Attende diligenter. Ne quis, quomodo cumque res ge-
 ratur, putet bene geri, addidit in præcepto illud, *Sic.* Ne quis ex propria
 potestate benedictiones proferat, sed secundum normam scripturæ omnia
 faciat; propterea dicit, *Sic, inquit, benedicite.* Quomodo sic? *Benedicat te
 Dominus, & custodiat te.* Et attende, quomodo vbiq; Trinitatem mys-
 tice introducit, per quam etiam benedictiones triplicantur. *Benedicat te
 Dominus, & custodiat te. Illuminet Dominus vultum suum super te, & det
 tibi pacem.* Vide sanctam Trinitatem euidenter celebrari. Quam gra-
 tia non à Spiritu sancto? quodnam donum non ab illo? quodnam bonum
 sine illo? Quidnam etiã supermundanum potest existere hominibus sine
 Spiritu sancto? Scrutamini scripturas, & considerate, cum scriptura quid-
 piam eorum, quæ supra naturam perficiuntur, vult significare, aut osten-
 dere, totum adscribi auctoritati ipsius spiritus. Veluti cum Sampson ge-
 nerosus ille heros magna illa, & incredibilia fortitudinis facinora edebat;
 scriptura vbiq; ea demonstrans Spiritum sanctum heroicis illis facinori-
 bus præposuit. Venerunt, inquit, alienigenæ in Sampsonem multi, & innu-
 merabiles, & solus erat ille; neque hoc tantum, sed etiam victus. Equæ
 igitur solutio ei, qui victus erat? quæ salus ei, qui comprehensus? quo-
 modo vnus superior discedet multis? Spiritus Domini recta venit in Sam-
 psonem, & irruit in alienigenas, & cum reperisset asini maxillam, mille
 viros aggressus interfecit. Et vide sapientiam diuinæ scripturæ: quoniam
 narratio hæc illis, qui hominem minime noscerent, incredibilis futura er-
 rat, nempè eum, qui victus erat, vicisse solutos, & vnum multos; recte
 præposuit, *Et spiritus Domini irruit in Sampson, & arripuit mandibulam
 asini, & interfecit mille.* Vt quod incredibile erat propter naturam huma-
 nam; credatur propter potentiam spiritus. Recte igitur dicebat Moyse:
*Quomodo persequebatur vnus mille, & duo fugarent decem millia? nonne ideo
 quia Dominus tradidit eos, & Deus vendidit illos?* Lege scripturas: & in
 vnoquoq; heroico facinore præpositam inuenies ipsius spiritus auctori-
 tem. Venerunt alienigenæ: & Spiritus Domini irruit in Sampson: occur-
 rit Leo; & dilacerauit Leonem, quasi hædum: victus est catenis ferreis;

*Est mendu
 aliquod in
 graco.*

Num. 6.

*Ind. 15.
 verbis hic
 inde acce-
 ptis.*

Dent. 32.

Ind. 14.

Ind. 16.

& mulier ad eum. Alienigenæ super Sampson. Et soluta sunt vincula, perinde ac stippa, cum accoperit odorem ignis. Sed rursus scriptura, Et Spiritus Domini irruit in Sampson, & soluta sunt vincula, quasi stippa, cum accoperit odorem ignis. Nullum vsquam introduxit egregium facinus, quin præponeret ipsius Spiritus efficacitatem. At posteaquam nudatus est potentia illa, attende diligenter, quid dicat scriptura diuina. Nam quæ ubique, cum ille bellaret, ac vinceret, dicebat Spiritus Domini irruit in Sampson; ubi ille rasum habuit caput, & prodidit gratiæ pignus; confestim scripsit, Et recessit ab eo Dominus. Quando alienigenæ vincebantur, tunc scriptura, Et Spiritus Domini irruit in eum. Vbi autem discessit; inquit: Et recessit ab eo Dominus. Et iure quidem. Nam Dominus spiritus est. Non solum autem in veteri testamēto hanc inuenies obseruationem, & accuratationem: sed etiam in ipsis Apostolis, ubi magnam aliquam, & excellentem potentiam prædicant diuina eloquia; ubique ipsius Spiritus auctoritatem præponunt. In Cypro introducit Paulum sermone ipso punientem execrandum illum Elymam magum, qui contra veritatem bellum gerebat: & quoniam narratura erat rem inulstatā, momento extinctos sermone oculos, ita inquit, Ecce manus Domini super te, & eris cæcus non videns solem. Hoc autem superabat & Pauli, & omnium hominum naturā; sermone hominis, inquam, lumen oculis adimere. Sermo enim hominis non mutat naturam, non cæcat visum. Ne quis igitur spectans humana verba, rerum ipsarum nouitati fidem non habeat, & fictum esse sermonē putet; rursus scriptura præponit ipsius Spiritus auctoritatem. Tunc, inquit, Paulus repletus Spiritu sancto dixit ad eum. Habes & aliam ipsius Spiritus demonstrationem. Aliquando supra vires, & captum suum idiota loquetur. Sed rursus scriptura spiritui efficacitatem ascribit; quemadmodum cum concionantur Petrus, & Ioannes corā multitudine Iudæorum. Tunc, inquit, Petrus repletus Spiritu sancto dixit ad populum, Si iustum est in conspectu Dei, vos potius audire, quàm Deum; iudicate. Cur igitur Repletus Spiritu sancto? Quoniam fidentia, & libertas illa excellebat captum idiotæ; ne quis in piscatorem intuens, fidentiam sancti illius sermonis non credat; præposuit sancti Spiritus sapientiam; vt admireris rationē, qua res illa admistrabatur. Consideremus, si libet, & aliud, vt magis, magisque stabilitas earum rerū, quæ dicta sunt, eluceat. Aperitur calum sanctis: at sine Spiritu sancto non aperitur. Non enim oculis carnis cernitur cælum apertum, sed ex ipsius Spiritus sancti efficacitate. Vidit Stephanus cælos apertos, sed, quemadmodum scriptura inquit, Cum esset plenus Spiritu sancto, vidit. Nullo igitur modo, fratres, cælum licet apertum cernere sine Spiritu, neque docendi auctoritatem assumere, neque potentiam miraculorum præ se ferre sine sancto, & adorando Spiritu. Etenim Omnia operatur vnus, & idem spiritus, diuidens singillatim vniciuique, prout vult. Cui gloria in sæculorum sæcula. Amen.

2. Cor. 3.

Act. 13.

Act. 4 suo
arbitratu
aptatis ver
bis, vt fe
re semper.

Act. 7.

2. Cor. 12.

SANCTI PATRIS
NOSTRI IOANNIS
CHRYSOSTOMI

HOMILIA

*In Paralyticum qui triginta & octo annos agebat
in infirmitate sua. Io. 5.*

BENEDICTVS Deus: singulo quoque con-
uentu video aruum crescere, agros comatos
florere, aream impleri, multiplicari manipu-
los: tamen non multi dies præterierunt, post-
quam sementē hanc fecimus: ecce verò quam-
primum diues nobis obedientiæ spica ger-
minavit. Ex quo perspicuum est non huma-
nam esse potentiam, sed gratiam diuinam, quę
hanc colat Ecclesiam. Nam & huiusmodi est
natura feminis spiritualis: non expectat tem-
pus; non eget multitudine dierum; non moratur circuitus mensium, non
horas, & tempora, & annos: sed licet vnico die iacentem semen plenam,
& confertam breui hoc spatio messem metere. Etenim qui hanc sensui
subiectam terrā scindunt; ijs & plurimum laboris necessario adhibendum
est, & diu expectandum. Nam & boues aratores sub iugum mittere co-
guntur, & profundum sulcum fodere, & semina copiosè iacere, & superfi-
ciem terrę cōplanare, & omnia quęcumq; iacta fuerint, contegere, & expe-
ctare moderatos, & opportunos pluuiarum aduentus, multisq; alijs in re-
bus laborem, ac studium infumere, & multum temporis expectare; ac tūc
deniq; finem suum consequi. Hic autem & æstate, & hieme, & serere, &
metere licet, & eodem sæpè die vtrumque contigit; potissimum vbi pin-
guis, & vber fuerit anima quę colitur. Quod tanē in vobis etiam licet
cernere. Quamobrem, & nos alacrius ad vos accurrimus. Nam & agricola
illam diligenter terram colit, atque apparat, ex qua sæpè aream imple-

uit. Quando igitur & vos pauco ex labore magnum nobis præbetis pro-
 uentum; magna cum attentione ad hanc accedimus agriculturam, & eo-
 rum, quæ antea dicta sunt, reliquias vobis distributuri venimus. Quo-
 niam igitur tunc ex vetere testamento disputationem illam texuimus, quæ
 de gloria vnigeniti filij Dei habebatur; nunc ex eodem hoc ipsum facie-
 mus. Ergo tunc illud afferebamus, quod dicebat Christus: *Si crederetis
 Moysi, crederetis & mihi*. Nunc autem dicimus hoc à Moysè di-
 ctum esse: *Prophetam vobis suscitabit Dominus Deus ex fratribus ve-
 stris, sicut me: ipsum audietis*. Etenim, quemadmodum Christus ad Moy-
 sem eos transmittit, vt per illum ad se alliciat; ita Moyses magistro disci-
 pulos tradit, iubens, vt ei vsquequaque pareant. Pareamus igitur & as-
 sentiamur cum ceteris rebus omnibus, quascunque aut facit, aut dicit,
 tum verò signo huic, quod hodie vobis recitatum est. Quod nam verò
 hoc est? *Erat inquit dies festus Iudæorum: & ascendit Iesus Hierosolymam
 est autem Hierosolymis probatica piscina, quæ cognominatur bebraicè Beth-
 saida quinque porticus habens*. In quam narrat sermo Euangelicus adueni-
 re solitum statò tempore Angelum, atque in eam se mergere: id verò in-
 telligi ex motione aquæ: itaque illum qui primus descendisset post aquæ
 commotionem, sanum fieri, quocunque tandem morbo laboraret. In his
 igitur iacebat porticus multitudo infirmorum, cæcorum, claudorum,
 aridorum, qui expectabant aquæ motum. Ecquæ autem causa est,
 quamobrem assidue Christus deligat Hierosolymam, & in ipsis diebus
 festis sese ostendat Iudæis? quoniã tunc multitudo conueniebat, locumq;
 illum, ac tempus obseruabat, vt susciperet infirmos. Non enim ij qui la-
 borabant, tantopere cupiebant liberari à morbis; quantopere studebat
 medicus eos ab inualetudine liberare. Quo igitur tempore frequens erat
 ipsorum conuentus, & confertum theatrum; tunc in medium veniens,
 ea quæ ad ipsorum salutem facerent, proferebat. Iacebat igitur multitu-
 do infirmorum expectantium aquæ motum; & is quidem, qui primus de-
 scendebat post aquæ motum, sanabatur; qui autem secundus, non am-
 plius, sed consumebatur medicamentum: atque expensa medicina gra-
 tiæ, in posterum restabant solæ, ac desertæ aquæ; perinde atque inualetu-
 do illius, qui primus descenderat, totam illam facultatem expressisset,
 & exhaustisset; & iure quidem optimo: seruilis enim erat illa gratia. Quo
 autem tempore Dominus aduenit; non eadem ratio seruata est; nec qui
 primus descendit in piscinam aquarum, solus sanabatur, sed & primus, &
 secundus, & tertius, & quartus, & decimus, & vigesimus; ac si decem mil-
 lia dixeris & bis totidem, ac si ter, ac si infinitos multitudine, ac si totum
 orbem ieceris in piscinam aquarum; ne minima quidem ex parte minui-
 tur gratia: sed eadem manet omnes illos purgans. Tantum interest inter
 seruilem potestatem, & herilem auctoritatem. Ille vnum sanabat, hic
 orbem vniuersum: ille singulo quoque anno vnum, hic singulo quoque
 die, si decem millia velis iniicere, omnes sanos reddit; ille descendens &

Ioan. 5.

Dent. 18.

conturbans aquam, hic non item; sed satis est nudum dumtaxat ipsius nomen inuocare super aquas, ipsiq; vniuersam committere sanandi rationem. Et ille quidem corporum vitij medebatur: hic autem animæ vitiositatem corrigit. Vides, quàm vndequaque magnum, atque adeo infinitum interuallum apparet? Iacebat igitur multitudo infirmorum expectantium aquæ motum. Erat enim locus ille † nosocomium quoddam † *Hospitale infirmorū*. Quemadmodum igitur eiusmodi loco multos licet cernere oculis captos, crure mutilatos, aut alia corporis parte malè affectos omnes publicè confidentes, atque expectantes medicum; ita etiam hic licebat aspicere multitudinem eorum, qui conuenerant. In his ipsis portici bus erat homo quidam triginta & octo annos habens in infirmitate sua. *Hunc cum vidisset Iesus iacētem, & cognouisset, quia iam multum tempus haberet; dixit ei: Vis sanus fieri? respondit ei languidus ac dixit, profectò Domine: sed hominera non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Dum venio enim ego, alius ante me descendit.* Cur ceteros omnes præteriens Iesus ad hunc venit? vt & potentiam, & humanitatem ostenderet: potentiam quidem, quoniam moribus iam factus erat insanabilis, & ipsius inualetudo eò redacta erat, vt esset in rebus deploratis, ac desperatis; humanitatem verò; quòd qui præcipuè dignus erat misericordia & beneficentia, hunc præ ceteris respexit propitijs Dominus & humanus. Neque verò locum leuiter prætereamus, neque numerum triginta & octo annorum, quos agebat in inualetudine sua. Audiant omnes, quicumque cum paupertate perpetuò conflictantur, quicumque in morbis viuunt, quicumque difficultatibus premuntur negotiorum secularium, quicumque tempestatem, ac procellam non expectatorum malorum sustinuerunt. Paralyticus hic est propositus ceu communis portus humanarum calamitatum. Nemo enim adèd calamitosus, nemo adèd miser, & infelix; si cum hoc conferatur, est, quin omnia quæcunque incidant, generosè & magna cum alacritate ferre queat. Nam tametsi viginti anni fuissent, tametsi decem, tametsi soli quinque; nonne satis erant, qui frangerent ac dissoluerent constantiam, & firmitatem animi ipsius? Hic verò triginta & octo annos manet, neque discedit; sed magnam præferet patientiam. Admirabilis fortasse vobis videtur temporis longitudo; sed si ad verba ipsa attenderitis, tunc maximè philosophiam ipsius, perfectamq; patientiam cognoscetis. Accessit Christus, & dicit ei: *Vis sanus fieri?* Ecquis hoc ignorasset, voluisse ipsum sanum fieri? Quid igitur causæ fuit, cur non ignorans interrogaret? Etenim qui arcana cogitationum nouit; multò magis ea, quæ omnibus perspicua, & manifesta sunt, cognoscebat? Cur igitur interrogat? Quemadmodum aliàs centurioni inquit: *Ego veniam & curabo eum*, non ignorans quæ ille dicturus erat, sed præuidens, & subtilissimè sciens, idq; agens, vt ei occasionem, atque ansam daret religionis ac pietatis suæ, quæ in vmbra latebat, omnibus patefaciendæ, ac dicendæ: *Nequaquam Domine: non enim sum dignus vt intres sub tectum meum.*

Ita in hoc Paralytico, cum sciret quid ille dicturus esset, interrogat, num velit sanus fieri, non quòd hoc ignoraret, sed vt ei praberet ansam quamdam & occasionem, quò ille tragicam calamitatem suam promeret, ac fieret gymnasiū patientiæ. Nam si hominem illum silentio curasset; summo nos damno affecti essemus: quippe cum illius animæ tolerantiæ haud didicissemus. Christus autem non solum præsentia rectè curat; sed etiam futuris magnam præstat diligentiam. Proposuit igitur, & patefecit hunc qui magister erat tolerantia, ac patientiæ, omnibus qui orbem incolerent, per huiusmodi interrogationem ipsum ad necessitatem respondendi adigens, *Vis sanus fieri?* Quid igitur ille? non agrè tulit; non indignatus est: non dixit ad eum, qui interrogauerat, vides me paralyti resolutum: nosti longum tempus inualetudinis meæ; & interrogas, num velim sanus fieri? venisti, vt meas irrideres calamitates, atque alienis malis illuderes? Non enim vos fugit quàm pusillo animo sint qui egrotant; etiamsi vnum annum in lecto decubuerint. Cum verò ad triginta & octo annos morbus peruenisset; quomodo non erat verisimile consumptam esse philosophiam in tam longo tempore expensam? Verumtamen ille nihil eiusmodi neque dixit, neque cogitauit: sed magna cum animi aequitate responsum dat, & inquit: *Profecto Domine, sed hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in Piseinam.* Vide quot, & quanta simul concurrebant, atque hominem oppugnabant, morbus, & paupertas, & solitudo, cum nemo assisteret, eiusq; curam gereret. *Dum venio enim ego; alius ante me descendit.* Id verò ceteris omnibus miserabilibus, quodq; vel lapidem ipsum possit insectare. Videre enim mihi videor hominem singulo quoque anno repentem & accedentem ad labium piscinæ, & singulo quoq; anno pendentem in ipsomet aditu bonæ spei. Neque verò, quod grauius est, hæc duos, aut tres, aut decem annos pertulit, sed vsque ad triginta & octo. Et omnem quidem adhibebat diligentiam: fructu autem excidebat: & cursus quidem peragebatur; huius autem cursus præmium ad alium perueniebat, in multis, inquam, illis annis. Huc maior illa molestia accedebat, quòd alios liberos abire videbat. Nostis enim ita fieri scelerè; vt tunc malorum nostrorum acerrimum sensum capiamus; cum alios iisdem malis affectos, liberatos abire viderimus. Propterea, & pauper, cum alterum videt diuitijs abundantem; tunc magis suam sentit paupertatem; & ægrotus tunc magis exercuiatur, cum multos videt, qui morbo laborant, eum iam deposuisse, sibi autem nihil bonæ spei superesse. In aliorum enim secundis, atque ex sententia fluentibus rebus, nostras manifestius intuemur calamitates. Quod quidem illi tunc eueniebat. Verumtamen & cum morbo, & cum paupertate, & cum solitudine tandiū depugnans, & alios videns liberari, & se ipsum quidem semper aggredi, & cursum instituere, numquam autem compositum fieri, neque posthac rursus sperans à calamitate liberari; non ideo tamen discessit, ac destitit, sed singulo quoque anno curabat. Nos autem, si quid semel à Deo pro-

cati non accepimus; confestim dissoluimur, & in extremam quamdam ægritudinem incidimus: quamobrem precationem omittimus, studium remittimus. Possumus ne igitur satis pro merito vel Paralyticum laudare, vel nostram condemnare negligentiam? Etenim quam simus excusatione digni, qua venia; cum illo triginta & octos annos perdurante, nos tam cito decidamus? Quid igitur Christus? ubi ostendit dignum esse illum, qui curetur, iureque; se ad illum præ alijs venire, ait ei, *Surge, tolle grabatum tuum & ambula*. Vides quàm ei nullum triginta & octo anni detrimentum attulerint; quoniam casum suum patienter tulerat? Anima enim ipsius in tam longo tempore maiores in philosophia progressus fecit, in calamitate, tamquam in fusorio vase probata: & maiore cum gloria curationem reportauit. Non enim angelus, sed ipsemet angelorum Dominus illum sanauit. Cur autem præterea, vt suum sibi lectum tolleretur, imperauit? vnã quidem præcipuè, ac primam ob causam, vt in posterum liberaret Iudæos à legis obseruatione. Sole enim in conspectum se dante, non erat vltius lucernæ adhærendum: & patefacta veritate non iam erat amplectenda figura. Propterea si quando soluebat sabbatum; maximum in eo die signū edebat; vt ipsa excellens miraculi magnitudo videntes obstupesciens paulatim illam ocij, & cessationis obseruationem labefactans auferret. Deinde verò vt obstruat ora illorum impudentia. Nam quoniam in iudicandis miraculis malitiosè agebant, & gloriam rerum quæ gerebantur, calumnijs obscurare conabantur; idcirco tamquam trophæum quoddam & argumentum sanitatis indubitabile illam lecti gestationem præferre ipsum iussit, ne quod in cæco dicebant, in hoc quoque dicerent. Quid autem in illo dicebant? *Hic est, non est hic: ipse est*. Ergo ne talia quædam in hoc etiam dicant; lectus altè sublatus accusator sit illorum impudentiæ. Licet præterea tertiã quamdam causam asserre, nihilo ijs, quæ dictæ sunt, leuiorem. Nam vt intelligas non artem humanam, sed diuinam potentiam fuisse, quæ totum illud præstiterit; suum ipsi lectum gestandum iniunxit, veræ, atque integræ sanitatis maximam & perspicuam demonstrationem præbens: vt ne quis blasphemorum illorum diceret paralyticum simulatè, & Christo gratificantem effinxisse tenuis cuiusdam ambulationis speciem. Propterea onus illi suis ferendum humeris iniunxit. Non enim, nisi benè illi membra consolidata essent, & articuli probè fixi, tantam molem portare humeris potuisset. Ad hæc omnia illud quoque accedit. Ostendebat enim simul ac Christus iussit, omnia fieri, & discessum morbi, & reditum sanitatis. Etenim medici quidem tamen morbis liberent, non tamen subitò ægros reducere ad sanitatem valent: sed longo pariter tempore egent ad instaurationem; vt reliquæ morbi paulatim è corpore expellantur, atque eiciantur. Christus autem non ita: sed eodem temporis momento, & à morbo liberauit, & sanitatem restituit, & nullum intermedium intercessit tempus: sed simulatq; ex sancta illa lingua prodijt sacra vox,

Ioan. 9.

cra vox; & morbus è corpore aufugit, & verbum euasit opus, & tota inualetudo vndiq; profugit. Et quemadmodum ancilla quæpiam feditionem mouens, cum primùm dominam suam viderit; comprimit se, reditq; ad conuenientem modestiam; ita etiam natura corporis, perinde atque ancilla quædam tunc feditionem mouens, & inducens dissolutionem, postquam domum suam ad se accedentem vidit; ad suum redijt ordinem, suumq; modum atque decus recepit. Atque hæc omnia vox ipsa præstitit. Non enim nuda erant verba, sed verba Dei, de quibus scriptum est, *Potentia opera sermonum eius*. Etenim si hominem cum non esset, fecerunt; multò magis putrem, & paralyti laborantem restituent. Hoc loco aliqua prorsus cum voluptate interrogauerim eos, qui curiosè versantur in perscrutanda essentia Dei, quomodo coiuerunt membra illa? quomodo solidata sunt ossa? quomodo temperamentum illud ventris resolutum conualuit? quo pacto nerui remissi rursus contenti extiterunt? & deiecta facultas exurrexit, & erecta est? At non possunt modum hunc dicere. Ergo admirare tantum ac suspice id quod gestum est: modum autem curiosè ne inuestiges. Quoniam igitur Paralyticus, quod iussus est, fecit, & lectum sumpsit; videntes illum Iudæi dicunt: *Sabbatum est: non licet tibi tollere grabatum tuum in Sabbato*. Cum adorare par esset eum, qui hoc effecerat, cum admirari factum; illi verò de sabbato disserunt; verè excolantes culicem, camelum autem glutientes. Quid igitur ille? *Qui me sanum fecit; ille mihi dixit, tolle grabatum tuum, & ambula*. Vides gratum hominis animum? agnoscit medicum, & fatetur; & dignum inquit esse legislatorem, cui præcipienti fides habeatur. Et quemadmodum illos cæcus argumento conclusit, ita & hic. Quomodo autem ille conclusit? Dicebant ei, *Non est hic homo à Deo: quia sabbatum non custodit*. Quid igitur ille? *Scimus, inquit, quòd peccatores Deus non audit: hic autem aperuit meos oculos*. Quod autem affert; tale quiddam est. Si transgressus esset legem, peccasset; quod si peccasset, non tantum, quantum potuit, potuisset. Vbi enim peccatum; ibi non est locus demonstrandæ potentia. At potuit: non ergo peccauit transgressus legem. Eodem modo & hic argumentum concludit. Nam cum inquit, *Qui me sanum fecit*; hoc significauit, hunc esse, qui potentiam demonstrauit, idcircoq; minime dignum esse, qui crimine violatæ legis arcessatur. Quid igitur hi? *Vbi est ille homo, qui dixit tibi, tolle grabatum tuum & ambula?* Vide amentiam atque stuporem: vide animum tumentem arrogantia. Inuidentium enim oculi nihil sincerè vident, sed illud tantummodo, vnde capere ansam possunt. Itidem & hi: cum ille, qui curatus erat, vtrumq; fassus esset, & curatum se esse & iussu tollere grabatum; illud quidem silentio præterierunt, hoc autem protulerunt: occultarunt quidem miraculum; præterdunt autem sabbati dissolutionem. Non enim dixerunt, vbi est qui te sanum fecit? Sed hoc reticentes dixerunt: *Vbi est qui dixit tibi, tolle grabatum tuum?* Et subiungit scriptura: *Is autem nesciebat. Iesus enim*

Fortè Ec-
cles. 42.

Matt. 23.

Ioan. 9.

anim declinavit à turba conficta in loco. Id verò maxima est hominis illius defensio, id Christi providentiæ demonstratio: vt cum audieris paralyticum hunc non eodem modo, ac centurio, suscepisse aduenientem Dominum, neque dixisse, *Dic verbo, & sanabitur puer meus;* non ipsum infidelitatis nomine condemnes; quandoquidem illum non cognoscebat. non enim noscebat, quis nam ille esset: & quomodo, cum antea non nouisset, accusari poterat, quòd non crederet? Propterea dicebat: *Hominem non habeo, qui mittat me in piscinam.* Quòd si eum nouisset; profectò piscinæ, ac descensionis illius mentionem non fecisset, sed eo modo curari postulasset, quo & curatus est. Sed putabat vnum esse è multis, ac nudum hominem: atque idcirco vsitate meminit curationis. Rursus autem Christi providentiæ hæc demonstratio est; quòd curatum reliquerit, neque ei sese patefecerit. Etenim ne suspicari queant Iudei, subdititium esse hunc testem, atque hæc ideo dicere, quòd presentis Christi suasionem moueretur; illius ignorantia, & absentia Christi huic suspicioni locum non dabant. Inquit enim Euangelista: *Nesciebat quis esset.* Idcirco eum, qui curatus erat, solum, ac sine socio mittit; vt quemadmodum cuperent, seorsum adhibentes, examinarent quæstionibus factum, & cum certam rei demonstrationem accepissent, ab importuno furore cessarent. Propterea ipse quidem nihil loquitur; eam verò quæ per res ipsas fit, demonstrationem eis præbet: quoquo versus manifestissimam emittens vocem, & tuba qualibet clariorem. Ita enim nulli iam suspicioni erit obnoxium testimonium illud, *Qui me sanum fecit, ille mihi dixit, tolle grabatum tuum,* & cetera quæ subiunxit. Paralyticus fit Euangelista, magister infidelium, medicus & prece ad illorum dedecus & condemnationem: medicus non voce, sed operibus; non per sermones, sed per res ipsas. Manifestam enim, & de qua ambigi non posset, præferebat demonstrationem: & quod dicebat, ipso corpore ostendebat. *Inuenis eum Iesus, & dixit illi: Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Vidisti medici sapientiam, vidisti providentiam; non solum à presenti morbo liberavit, sed etiam munit in posterum, idque peropportunè. Nam dum ille iaceret in lecto; nihil eiusmodi dixit, non illi peccata in memoriam reuocauit. Morosus enim quodammodo, ac desperationis plenus est agrotantium animus. Vbi autem expulit inuالتudinem, vbi sanitatem restituit, vbi potentiæ, & providentiæ suæ demonstrationem opere præbuit; tunc peropportunè consilium monitionemque adhibet; cum iam dignum se operibus ipsis ostendisset, cui fides haberetur. Cur igitur illè abiens manifestum ipsum fecit Iudæis? nimirum cupiens eos habere participes veræ doctrinæ. At illi propter hanc ipsam causam illum oderant; inquit, *Et persequebantur.* Hoc mihi loco mentem adhibete. Hic enim totum consistit certamen. *Propterea illum persequebantur, quia hæc faciebat in sabbato.* Videamus igitur, quomodo se defendat. Defensionis causa, modus perspicuum nobis facit, vtrum illi

Num. 15.

le sit vnus subiectorum, an liberorum, vtrum ministrorum, an imperantium. Factum illud maximam legis transgressionem præferebat. Olim enim, qui ligna in sabbato collegerat, propter hoc ipsum lapidibus obrutus est, quòd onera portaret in sabbato. Hoc magnum crimen obieciatur Christo, quòd sabbatum solueret. Videamus igitur, num forte primum veniam petat vt seruus, ac subiectus, an tamquam potestatem habens, & auctoritatem; ostendat se Dominum, atque eum, qui superior sit lege ac mandata ipse dederit? Quomodo igitur se defendit? *Pater meus*, inquit, *vsque modo operatur; & ego operor*. Vidisti auctoritatem. Quòd si imbecillior, & minor esset pater; hoc quod dixerat, tantum abest, vt defensionis aptum sit, vt maius potius crimen sit, & grauiori obnoxium accusationi. Quotiescunque enim quis illud faciat, quod soli præstantiori liceat facere, deinde deprehensus accusetur, ipse verò ita dicat, quoniam præstantior fecit, idcirco, & ego feci; non solum non expedit se ab obiectis criminibus hoc defensionis modo, sed etiam maiori reprehensionis; atque accusationi obnoxium se reddit. Superbiæ enim, & arrogantiae est maiora suscipere dignitate sua. Ergo Christus etiam, si inferior fuisset; tantum aberat, vt quæ dicebat, ipsum defenderent, vt potius grauius condemnarent. Verùm quoniam patri æqualis erat; propterea nullam admisit culpam. Ac si vultis, exemplo perspicuum vobis faciam id, quod dico. Soli Regi licet gestare purpuram, & diadema in capite, præterea nemini. Ergo si existat vnus è multis hunc ornatum gestans, deinde ad tribunal perductus ita dicat, quoniam Rex huiusmodi ornatum gestat, propterea ego etiam gesto; non solum hoc defensionis modo non se liberat ab accusatione, sed maiorem pœnam, ac supplicium sibi accerferet. Rursus flagitiosissimis hominibus pœnam, ac supplicium remittere, vt homicidis, latronibus, sepulchrorum effossoribus, & ceteris, qui talia quædam perpetrare auli sunt, solius Regiæ largitatis est. Quòd si Iudex quispiam damnatum sine regis sententia dimittens, hoc nomine accusetur, & dicat etiam ipse, propterea ego dimisi, quoniam Rex dimittit; non solum hac ratione minimè se liberat, sed etiam maiorem erga se iram accendit, & iure quidem. Non enim æquum est, cum inferiores in temulentis fortè computationibus in superiorum auctoritatem irruerint, postea ex illorum more, & facto sibi ipsis parere defensionem. Maior enim hæc contumelia est in eos, qui principatum tenent. Propterea si quis inferior sit; numquam hac sui defendendi ratione vtetur. Sin autem sit Rex, & eadem præditus dignitate; fidenter id dicet. Etenim quemadmodum eadem est in vtroque excellens amplitudo principatus; ita etiam eadem auctoritas, ac licentia esse debet. Quamobrem si existat aliquis, qui hac se ratione defendat; necesse omnino est, eandem dignitatem habeat; atque ille, cuius licentiam ad suam defensionem præten dit. Quando igitur Christus hac ratione facti sui iustitiam cum Iudæis disserens declarauit; sine dubio nobis ostendit eiusdem te esse digni-

eatis cum patre. Ac si libet, conferamus allatum exemplum cum verbis
 & facto Christi. Sit igitur idem, soluere pro auctoritate sabbatum, ac
 purpura, diadema; & reorum dimissio. Quemadmodum igitur soli Regi
 illa licent, nemini autem subiectorum, ac si quis existat eadem faciens, ac
 iure faciens, illum quoque Regem esse necesse est; ita etiam hac in re, quo-
 niam in conspectum se dat Christus omnia pro auctoritate faciens, ac de-
 inde accusatus patrem præterdit ita dicens, *Pater meus usque modo ope-
 ratur*; necessarium profus est, & hunc æqualem illi esse, qui pro aucto-
 ritate facit. Non enim nisi æqualis illi esset; hoc sui facti probandi modo
 vteretur. Atque ut clarius cognoscatis vera esse quæ dicimus, soluerant
 aliquando sabbatum discipuli, cum spicas vellerent, & comederent in
 sabbato: soluit & ipso nunc. Et illos reprehenderunt Iudæi: reprehende-
 runt & hunc. Videamus qualem quidem pro illis defensionem afferat,
 qualem verò pro se ipso; vix differentia præstantiam, & vim suæ defen-
 sionis intelligas. Qualem igitur defensionem pro illis affert? *Non legis-
 quid fecerit David, quando esurijt?* Quando enim seruos defendendos su-
 scipit; confugit ad conseruum illorum Dauidem: quãdo autem se ipsum;
 rationem refert ad patrem. *Pater meus operatur & ego operor.* Quam ve-
 rò, quæret fortasse quispiam, operationem dicit? *Nam in sex diebus re-
 quieuit Deus ab omnibus operibus suis.* Nempe quotidianã prouidentiam.
 Non enim solùm protulit creaturam, verùm etiam prolatam tuetur, & fo-
 uet: siue angelos dixeris, siue archangelos, siue superiores potestates, siue
 omnia profus, quæ sub aspectu cadunt & quæ non cadunt; cuncta fruun-
 tur prouidentia illius; & si destituantur efficacii illius actione; diffluunt,
 dilabuntur, pereunt. Ergo cum vellet Christus ostendere suum esse pro-
 uidere, non autem sibi prouideri, efficaciter agere, non autem agi, & al-
 terius efficientiam subire; ita dixit, *Pater meus operatur, & ego operor,*
 æqualitatem conditionis suæ cum patre demonstrans. Hæc memoria te-
 nete, & quàm diligentissimè custodite, & contexit philosophiã morum
 cum recto dogmatum habitu: quod & antea hortatus sum, & nunc hor-
 tor, neque finem hortandi faciam. Morum autem institutionem, & phi-
 losophiam nihil æquè adducit, atque hoc in loco sapè versari, & commo-
 rari. Nam quemadmodum squalens terra si neminem habeat, à quo irri-
 getur, spinis, & tribulis scætes; quæ autem cultrice manu fruitur; germinat
 & comam fert, & redundat magna fructuum copia; ita sanè ipsa etiam a-
 nima, illa quidem, quæ fruitur irrigatione diuinorum sermonum, germi-
 nat & floret, & circumfluit fructibus ipsius spiritus: quæ autem inculca
 & in squalore, ac sine eiusmodi irrigatione dimittitur; ea sola relinquatur
 & siluescit, & multas profert spinas, ipsam peccati naturam. Vbi autem
 spinæ; ibi dracones, & serpentes, & scorpj, & vniuersa potestas diaboli.
 Quòd si his verbis non credis; age conferamus eos, qui hoc auxilio carue-
 runt, & nos; ac tunc demum videbitis, quantum intercedat interuallum.
 Potius autem ipsi nos ipsos examinemus, quales quidem simus, dum di-

Matt. 12.

Gen. 2.

uina doctrina fruimur, quales autem, cum diu hac pridamur, & caremus
 vtilitate. Ne igitur tantum lucri profundamus. Hoc enim in loco frequen-
 ter esse, omnia conciliata bona. Hinc cum discedunt; & vir mulieri vide-
 tur honoratior & mulier viro amabilior. Etenim mulierem non pulchri-
 tudo corporis valde amabilem reddit, sed animę virtus; non pictura, & fu-
 cus, neque aurum, neque vestes preciosę: sed temperantia & probitas, &
 timor stabilis erga Deum. Ad hanc verò, quę sub intelligentiam cadit,
 pulchritudinem comparandam nusquam alibi accurata & exquisita pro-
 fus exercitationis ratio adhibetur, præterquam in hoc admirabili, ac diui-
 no Apostolorum loco tergentium, ornantium, abradentium senectutem
 peccati, adducentium vigorem iuuentutis, omnem rugam, omnem macu-
 lam, omnem næuim eicientium ex animis nostris. Hanc igitur & viri,
 & mulieres studeamus nobis familiarem facere pulchritudinem, vt nobis-
 cum habitet. Nam corporis pulchritudinem & morbus tabefecit, & tem-
 poris longitudo corrumpit, & senectus extinxit, & mors ingruens totam su-
 stulit. Eam verò quę in anima est, non tempus, non morbus, non sene-
 ctus, non mors, non aliud huiusmodi quicquam potest perdere: sed per-
 petuò floret. Et pulchritudo quidem corporis sæpè spectatores ad intem-
 perantiam prouocat. At ea, quę in animo, ipsi summet Deum ad sui amo-
 rem allicit; prout etiam Propheta dixit, Ecclesiam alloquens, *Audi filia,
 & vide, & inclina aurem tuam: & obliuiscere populum tuum, & domum
 patris tui: & concupiscet Rex decorem tuum.* Igitur, o dilecti auditores,
 vt amicitiam cum Deo contrahamus, hanc quotidie pulchritudi-
 nem curemus, & colamus, scripturarum lectione omnem ma-
 culam abradentes, precibus, eleemosynis, mutua con-
 cordia: vt rex amator factus nostrę, quę in animo,
 pulchritudinis dignetur nos celorum regno:
 quod vtinam nos omnes consequamur
 gratia, & humanitate Domini no-
 stri Iesu Christi, cum quo
 Patri gloria, simulque
 Spiritui sancto
 nunc, &
 semper, & in secula seculo-
 rum. Amen.

Psal. 44.

SANCTI PATRIS
NOSTRI IOANNIS
CRHYSOSTOMI

HOMILIA.

*Ex negligentia vitiositatem, ex studio virtutem profici-
scisci, neque vel improbos homines, vel ipsummet
diabolum satagenti, ac vigilantanti posse offi-
cere, idq; cum ex multis alijs rebus,
tum ex ijs quæ in Ada & Iob
euenerunt, demonstrari.*

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VICERIO EMANUEL

OS quidem nudiustertius sermones de dia-
bolo ad charitatem vestram faciebamus: alij
verò dum huiusmodi sermones hic nudius
tertius haberentur, in theatris sedentes, dia-
boli pompam spectabant: cantibus illi inter-
erant impudicorum: vos acroamatis spiritali-
bus intereratis: illi diabolica inquinamenta
comedebant: vos vnguento spiritali vefceba-
mini. Ecquis igitur illos à pascuis depulit?
ecquis illos à sacro grege discidit? num & il-
los diabolus decepit? quomodo igitur vos non decepit? ijdem estis homi-
nes vos atque illi: secundum naturam, inquam: eandem animam habetis
vos atque illi, easdem habetis cupiditates, eas nimirum, quæ à natura in-
generantur. Cur igitur non in ijsdem vos versamini atque illi? quoniam
non idem vestrum consilium atque illorum. Propterea illi quidem in er-
rore, vos autem semoti ab errore. Neque verò hæc idcirco dico, vt crj-
mife

mine diabolum exoluam, sed illud studens, vt vos peccatis liberem. Malus est diabolus, neque ego etiam inficior, sed sibi ipsi malus, non nobis, si attentè vigilemus. Talis est vitiositatis natura: ijs solùm in quibus inest, perniciofa est: contrà virtus non ijs solùm in quibus inest, verùm etiã proximis prodesse potest. Atque vt intelligas, qui malus est, eum sibi malum esse, qui verè bonus, alijs quoque bonum; afferam tibi testimonium de prouerbijis. *Fili, inquit, si malus fueris; solus mala perferes: si autem*

Prou. 9.
apud 70.
licet paulò
alitur.

sapiens; & ipse tibi, & proximo sapiens. Errantes illi abierunt in theatra; at vos non abiistis. Maxima hæc ex rebus ipsis demonstratio, euidens argumentum & ratiocinatio, cui contradici non potest, vbique dominari electionem. Hoc ipso demonstrationis modo tu quoque vtaris velim; & si quem hominem videntis qui improbam vitam agat, omnemque vitiositatem præferat, ac tamen Dei prouidentiam causetur ita dicens proditam esse ab illo naturam nostram fortunæ, & fatinecessitati, & dæmonum tyrannidi, omninoque causam & culpam à se quidem remoueat, transferat autem in ipsum opificem, qui huius vniuersitatis prouidentiam gerit; os illi obstruito non ratione, sed factò, proferens alium conferuum, qui cum virtute, & probitate viuat. Nihil opus est longis orationibus, nihil artificiosa compositione, ac structura, nihil syllogismis; ex operibus ipsis demonstratio fit: dic ad ipsum, & tu seruus, & ille seruus; & tu homo: & ille homo: eundem mundum habitas, sub eodem cælo, ijsdem alimentis aleris: cur igitur tu quidem cum improbitate, ille verò cū virtute viuuit? Idcirco etiam Deus improbos bonis permisit permittit, neque aliam quidem improbis terram dedit, in alium verò orbem, quem incolerent, bonos misit, sed hos illis miscuit, magnam vtrisque afferens utilitatem. Nam boni quidem dum inter eos medios versantur, à quibus rectè viuere prohibentur, & ad vitiositatem trahuntur, ac tamen virtutem amplectuntur; illustriores redduntur, & probatiores. Etenim *Oportet*

1. Cor. 11

inquit, & hæreses esse in vobis, vt qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. Ergo propter hanc etiam causam improbos in medio versari siuit, vt boni magis eluceant. Vides quantum lucri? neque verò ab improbis lucrum, sed à bonorum virtute. Idèd etiam ipsum Noe admiramur, non solùm quòd iustus, quòd perfectus erat, sed quòd in genere illo hominum peruerso, atque improbo retinuit virtutem, eo tempore, quo nullum habebat virtutis exemplum, quo omnes ipsum ad improbitatem hortabantur: atque omnibus illis ex aduerso occurrebat, perinde ac viator quidam magnæ multitudini, quæ impetu feratur, contrariam insistentem viam. Propterea non absolutè dixit: *Noe iustus, perfectus*, sed addidit, *In seculo ipfius.* In seculo illo peruerso, in seculo perduto, ac desperato, cum nullus erat virtutis cultus. Bonis igitur ab improbis hoc existit lucrum: nimirum quemadmodum & arbores à contrarijs ventis agitatae robustiores fiunt. Ceterum, & improbis ex bonorum admistione existit lucrum: reuerentur illos: quæ audent, ira audent, vt latere velint. Neque verò hoc

Gen. 6.

leue est, non ita impudentem habere iniquitatem. Etenim aliorum vita, horum vitio sitatis accusatrix est. Audi quid illi de iusto dicant: *Gravis est nobis etiam ad videndum.* Non leue autem emendationis initium, morderi autem, & perstringi conscientiam ab illius presentia ipsius: morderi autem, & perstringi conscientiam ab illius presentia, non paruim impedimentum est, quominus licenter, atque effrenatè improbitate vtantur. Vidistis, quantum existat lucri, & bonis ab improbis, & improbis à bonis? Propterea non secreuit ipsos Deus, sed inter se mistos esse permisit. Eadem igitur nobis ratio, & in diabolo valet: propter hanc enim causam, & illum hic esse permisit, vt te robustiorem reddat, vt clariorem faciat athletam, vt maiora sint certaminum premia. Igitur cum quis dixerit, cur Deus esse diabolus permisit? hæc ad illum verba dicit, vigilantibus, & attentis non modò nihil illum obesse, verum etiam prodesse, non quidem ex illius consilio, ac voluntate (improba enim est) sed ex illorum fortitudine, qui ipsius improbitate, quò oportet vtutur. Nam & ad ipsum Iob non idè ille se applicauit, vt ipsum clariorem redderet, sed vt supplantans deijceret: (Idcirco ob hanc ipsam mentem atque electionem improbus est) ac tamen nihil iusto obsuit; sed potius iustus multum lucri ex pugna reportauit. Itaque, quemadmodum demonstrauius, & dæmon improbitatem, & iustus fortitudinem suam patefecit. At enim multos, inquit, supplantans deijcit: ex ipsorum sanè infirmitate, non ex proprio illius robore. Nam & hoc iam multis modis demonstratum est. Tuam igitur mentem rectam tene: neque à quoquam vnquam detrimentum capies, sed etiam maxima lucra reportabis, non solum ex probis hominibus, sed etiam ex improbis. Hæc enim causa fuit, cur, vt antea dicebam, simul esse, atque inter se versari sine-ret Deus, ac potissimum bonos cum improbis, vt & illos ad vnam deducant virtutem. Audi enim quid discipulis Christus dicat: *Simile factum est regnum calorum mulieri, quæ acceptum fermentum abscondit in farina farta tris.* Itaque facultatem fermenti obtinent iusti, vt in suam ipsorum qualitatem improbos conuertant. Etenim pauci iusti; nam & fermentum pusillum est: at tamen paruitas non impedit, quominus profit toti massæ: quinimò pusillum illud totam farinam in se ipsum vertit ob infitam in se facultatem. Ita etiam iustorum facultas non in numeri magnitudine, sed in spiritus gratia robur suum habet. Duodecim erant Apostoli: vides quàm paucum fermentum: totus orbis in infidelitate erat: vides quanta massa: verum tamen duodecim illi vniuersum orbem ad se ipsos conuerterunt. Fermentum & massa eiusdem naturæ sunt, sed non eiusdem qualitatis. Propterea inter medios iustos sinit esse improbos, vt quemadmodum eiusdem naturæ sunt ac iusti, ita & eandem mentem ac sententiam induant. Hæc vos in memoria habetote, his obstruite ora negligentium, atque oscitantium, ignauiorum, refugientium à virtutis laboribus, communem Dominum accusantium. *Peccasti, inquis, quiesce, ne secundum peccatum adijcias granina.* Non æquè graue est peccare, ac post peccatum

Sap. 2.

Mat. 13.
Luc. 13.
paulò aliter.

Eccles. 21.

peccatum inculcare Dominum. Inquire auctorem peccati, ac nullum inuenies alium, quam te qui peccasti. Vbiq; bona mente, atque electione opus est. Ostendi hæc vobis non ex nudis ratiocinationibus, sed ex conseruis illis, qui in eodem mundo viuunt. Hac tu quoque vitior demonstratione. Discite hunc demonstrationis modum; & nemo vos poterit syllogismis constringere. Fornicatur quis; ostende ipsi alium qui temperanter agat; alieni quis appetens est, & rapax; ostende ipsi hominem, qui eleemosynam det: cum liuore atque inuidia viuuit; ostende ipsi alium ab hac perturbatione purum; ab iracundia superatur; adduc in medium philosophicè viuentem. Non enim solùm oportet ad veteres narrationes confugere, sed etiam ex præsentibus capere exempla. Nam vel hodie per Dei gratiam non minora prioribus existunt recta facta. Infidelis est, ac falsas esse putat scripturas, non credit Iob talem fuisse; ostende ipsi alium hominem, qui iusti illius vitam æmuletur. Sic etiam Dominus de nobis iudicat, conseruos sistit cum conseruis, neque ex suo ipsius iudicio sententiam fert; ne quis rursus dicere aggrediatur, quemadmodum famulus ille, cui creditum est talentum, & pro talento accusationem attulit, *Quia durus es*. Nam cum stendum illi esset, quòd talentum non duplicasset; adhuc grauiorem culpam admisit, propriæ scordix addens accusationem aduersus Dominum. Quid enim inquit? *Noni te, quia durus es*. O te miserum, & infelicem, & ingratum, & ignauium. Cum tua tibi segnitias accusanda esset, ac demendum quid ex priore peccato; tu verò in Dominum crimen afferens, pro talento peccatum conduplicasti. Propterea Dominus seruos, & seruos sistit, vt hi de illis iudicent, atque illi per hos iudicati, non habeant post hac, cur Dominum accusent.

*Matt. 25.
paulò aliter.*

*Matt. 25.
sed paulò aliter.*

Idcirco inquit, *Venit filius hominis in gloria patris sui*. Vide integram gloriæ paritatem. Non dixit, *In gloria simili gloriæ patris*, sed, *In gloria patris; & congregabit omnes gentes*. Metuendum tribunal, metuendum peccantibus, culpæq; obnoxius: nam ijs, qui sibi ipsis rectorum factorum concij sunt, optabile est & iucundum, *Et statuet oves à dextris, & hædos à sinistris*. Et si illi sunt homines. Ecquid igitur causæ est, quam obrem illi quidem oues, hi verò hædi? non vt naturæ, sed vt electionis diuersitatem intercessisse intelligas. Cur autem qui eleemosynam nō dant, sunt hædi? quoniam animal hoc infructuosum est, neque emolumentum possessoribus afferre potest ex lacte, neque ex scetibus, neq; ex villis: quippe cum ob ætatis immaturitatem nihil tale omnino habeat, quod conferat. Ob hanc igitur causam eos, qui nullum eleemosynæ fructum ferunt, hædos vocauit, eos autem qui à dextris, oues: ab his enim magnus exiit prouentus, ex naturalia, ex scetibus, ex lacte. Quid ergo ad ipsos ait? *Esuriens me vidistis, & aluistis; nudum, & cooperuistis; hospitem, & collegistis*. Vicissim verò ad illos contraria: quamquam iidem homines hi atque illi, eandem acceperant promissiones hi atque illi; eadem rectè factorum præmia vtrisque propolita. Idem ad hos, & ad illos venit; cum eadem

eadem sua nuditate, & ad hos, & ad illos cum eadem fame, & peregrinus similiter. Omnia equalia illis, atque his. Quomodo igitur non idem exitus? quoniam electio obstitit; hæc enim sola discrimen fecit. Propterea illi quidem in gehennam, hi verò in regnū. Quòd si diabolus ipsis fuisset peccatorum causa; profectò non ipsi, cum alius peccasset, & impulsisset, puniendi erant. Vidisti hic & eos qui peccauerunt, & eos qui rectè officio functi sunt? Vidisti quomodo ex eo, quòd conseruos viderint, silentium illis impositum? Agedum ad aliud exemplum orationem conuertamus. *Virgines*, inquit, *decemerant*. Rursus hic electio est, quæ rectè fecit; rursus electio, quæ peccauit: vt quasi è regione & harum peccata videas, & illarum recta facta: comparatio enim facit hæc manifestiora. Et hæc virgines, & illæ: quinque hæc, atq; illæ: lampadas hæc habebant, atque illæ: sponsum omnès expectabant. Quomodo igitur illæ quidem introierunt, hæc verò non introierunt? Quoniam hæc quidem inhumanæ erant; illæ verò mites, & humane. Vides rursus electionem esse, quæ ipsius finis, atq; exitus causa fuerit, non diabolum? Vidisti quasi ex aduerso æquè constituta iudicia & ex similibus ferri sententiam? conserui conseruos iudicant. Vis ostendam tibi, & ex dissimilibus fieri in iudicando comparationem? Nam ex dissimilibus etiam fit; vt ratio condemnationis manifestior fiat. *Viri*, inquit, *Ninivite surgent in iudicio, & condemnabunt generationem hanc*. Tam non amplius similes, qui iudicantur. Nam illi quidem barbari, hi verò Iudæi: hi prophetica doctrina potiti sunt; illi verò numquam diuinæ vocis participes fuerunt. Neque verò hoc solum discrimen est, sed illud præterea, quòd eò quidem profectus est seruus, hic autem ipse Dominus: & ille quidem accedens euerfionem denunciavit: hic verò cælorum regnum euangelizauit. Vtros igitur consentaneum magis erat credere, barbaros, & dementes, & qui numquam diuinæ doctrinæ participes fuerunt, an eos qui ab ineunte ætate prophetis libris fuerant innutriti? Nemini obscurum est Iudæos magis: ac tamen contra euenit: & hi quidem fidem Domino non habuerunt regnum cælorum prædicanti: illi autem crediderunt euerfionem comminanti; vt magis magisque & illorum probitas appareret, & horum ingrata contumacia. Numquid dæmon, numquid diabolus, numquid fortuna, numquid fatum, ac non potius vnusquisque sibi ipse & vitiositatis & virtutis causa fuit? Nam nili ipsi culpam admisisse, ac rei esse debuissent; profectò non dixisset, quòd *Condemnabunt generationem hanc*. An verò non & ipsam Austri reginam condemnaturam Iudæos dixit? Non enim dumtaxat populi populos tunc condemnabunt, sed vel vnus homo sæpè integrum populum; vbi quorum facilius error, & prolapsio erat, hi perseverare ab errore liberi, qui autem omnibus modis superiores esse debebant, inferiores discedere deprehenduntur. Idcirco & Adæ, & Iob mentionem fecimus. Necessariò enim ad illud argumentum rursus est redeundum, vt quæ restant, oratione complectamur. In ipsum igitur Adam diabolus

Matt. 25
paulò aliter.

Matt. 12
paulò aliter.

Gen. 3.

nudis verbis inuasit: in Iob autem rebus. Nam huc quidem omnibus diuitijs nudauit, ac liberis priuauit; illi uero nihil ex bonis aut paruum, aut magnum abstulit. Quinimod præstat ipsa etiam uerba expendere, & insidiarum modum. *Accessit, inquit, serpens, & dixit ad mulierem: Cur præcepit uobis Deus, ut non comedatis ex omni ligno paradisi?* Hic serpens: ibi mulier aduersus Iob. Iam primæ inter consiliarios magnum interualum: nam ille quidem seruus, hæc uero socia uitæ; hæc adiutrix, ille uero subiectus. Vides quantum interfit ad uenæ rationem. Nam Euam quidem subiectus, ac seruus calcauit, illum uero neque particeps & adiutrix deiicere ualuit. Sed perpendamus uerba. *Cur præcepit uobis Deus, ut non comedatis ex omni ligno?* Atqui non hoc dixerat Deus, sed potius contrarium. Attende igitur diaboli malitiam: dixit, quod dictum non erat, ut disceret quod erat dictum. Quid igitur mulier? cum indicendum illi silentium esset, cum sermo cum illo miscendus non esset; ex dementia proloquuta est præceptum à Domino datum, atque hoc ipso validam illi ansam præbuit. Vide quantum malum sit seipfos temerè inimicis, & insidiantibus committere. Propterea Christus dicebat: *Nolite dare sancta canibus: neque mittatis margaritas uestras ante porcos, ne forte conuersi dirumpant uos.* Hoc sanè euenit in Eua. Dedit sancta cani, porco: conculcauit ille uerba: conuersus lanxauit mulierem. Et uide quàm malitiose agat. *Nequaquam, inquit, morte moriemini.* Hic mihi animaduertite, potuisse mulierem deprehendere fraudem. Statim enim inimicitiam, & bellum declarauit in Deum: statim se contra illum loquendo opposuit. Esto. Antea uolenti illi Domini præceptum cognoscere, tu dixisti. Nunc contraria dicenti, cur obsecundas? Dixit Deus, *Morte moriemini.* Ille his se uerbis opposuit ac dixit, *Nequaquam morte moriemini.* Quid bello hoc manifestius? unde aliunde oportebat cognoscere inimicum, atque hostem, quàm hinc, quod contraria loqueretur Deo? Oportebat igitur effugere fallacem escam, oportebat à laqueo refugere. *Nequaquam, inquit, morte moriemini: scit enim Deus, quod in quacumque die comederitis ex eo, aperientur oculi uestri: & eritis sicut Di.* Spe maioris promissi, bona etiam illa, quæ erant in manibus, eripuit. Promisit facturum se illos Deos, & in mortis tyrannidem deiicit. Unde nam mulier credidisti diabolo? Quid in illo boni noueras? Non ne satis tibi erat dignitas legislatoris, ut ei fidem haberes, quod hic quidem Deus, & opifex & effector, ille diabolus, & inimicus? Sed nondum dico diabolum. Serpentem putabas ipsum esse simplicem. Serpentem igitur, dic mihi, tam ea, quæ inter æquales sit, colloquutione dignari oportebat, ut præceptum etiam Domini ipsi narrares? Vides potuisse deprehendi fraudem: sed illa noluit quamquàm Deus quidem idoneas dederat beneficentiæ suæ demonstrationes, & ipsis operibus curam, & patrociniū ostenderat. Nam & hominem, cum non esset, formauit, & animam inspirauit, & ad imaginem suam ipsum fecit, dans illi omnium quæ in terra essent, imperium, &

Matt. 7.

adiutri-

adiutricem donauit, & paradifum plantauit, & vsum illi veterarum arborum concedens, vnam dumtaxat no tangeret, interdixit; idque ille vtiliter vetarat. Diabolus autem re quidem, neque paruim, neque magnum protulit bonum, fed nudis verbis efferens mulierem, & inflans inani spe hoc modo decepit. Verumtamen diabolum Deo digniorem, cui fides haberetur, putauit: & quamquam Deus factis ipsis oftenderat beneuolentiam; nuda folum verba afferenti, prætorca nihil, credidit mulier. Videt ex fola incogitantia, & negligentia, non ex violentia errorem prodijffe. Quod etiam vt apertius cognofcas; audi quibus verbis fcriptura reprehendat mulierem. Non enim dixit, *Decepta*. fed *Videns lignum quod pulchrum effet, comedit*. Quamobrem intemperantis afpectiois crimen illud fuit, non folius fallaciæ, quam diabolus intentauit. Victa enim eft à propria cupiditate, non à demonis improbitate. Quamobrem neque eft veniam confequuta; fed cum dixiffet, *Serpens decepit me*, nihilominus fummum fupplicium tulit. In ipfa enim fitum erat non cadere. Atque vt hoc manifeltius cognofcas; age ad ipfum Iob orationem conuertamus; à fubiectis ad eum, qui fuperior difceffit, à victis ad eum, qui vicit. Hoc enim maiorem nobis affert alacritatē, vt manus in diabolum intendamus. Illic ferpens erat, qui decipiebat, & fuperior difceffit: hic mulier, & non vicit: quamquam hæc multò ad perfuadendum in ftructior, quàm ille: & ipfi quidem Iob poft iacturam pecuniarum, & interitum liberorum, & fpoliationem bonorum omnium machina admouebatur: illic verò nihil huiusmodi erat: non amiferat Adam liberos, nò perdiderat pecunias, non in ftercore fεδebat; fed paradifum habitabat deliciarum, omniq̃ arborum genere fruebatur, & fonte, & fluuijs, & cetera omni iucunditate, ac tranquillitate. Nullibi labor, neque dolor, neque triftitia, aut follicitudines, neque probra, aut iniuriæ, neque fexcenta alia mala, quæ irruerunt in Iob: ac nihilominus, cum nihil huiusmodi adelfet, decidit, & fubuerfus eft. An non perfpicuum eft ex negligentia id eueniffe? Quemadmodum & cum ille his omnibus imminentibus, & grauantibus ftegit generofè, & non procidit; non ne perfpicuum eft id ex vigilantia, atque attentione animi eueniffe? Vtrinque igitur diftictiffime maximum lucrare fructum: & fugæ ipfius Adæ immoderatam cupiditatem, cum noueris, quot ex negligentia prodeant mala: æmulare autem Iob cautam modeltiam, cum intellexeris, quot bona ftudium germinet. Hunc perpetuò athletam coronatum in animo tutè cogita; omnis doloris, atque imminentis periculi fatismagnam habebis confolationem. Perinde enim quali in communi orbis theatro beatus ille, ac generofus ftaret; omnes per ea, quæ fibi molefta acciderunt, alloquitur, & admonet, omnia, quæcumque incidant, generofè ferre, nulliq̃ ingruentium malorum fe dedere. Nulla enim eft humana calamitas, quæ inde capere confolationem non poffit. Mala enim, quæ in vniuerfo orbe difperfa funt, & fimul concurrentia in vnum illius corpus irruerunt. Equæ igitur venia ei danda erit; qui ne partem quidem il-

- Iorum malorum perferre cum gratiarum actione potest, quæ in illum in-
 - cubuerunt, qui non ex parte solum, sed integrè omnium hominum. mala
 - perferens se in conspectum dat? Ac ne orationem exuperantiæ nomine
 - condemnens, age singillatim ea, quæ ipsi acciderunt, in manus sumentes,
 - hoc quod polliciti sumus, demonstremus. Ac si placet, primum illud,
 - quod omnium maximè intolerabile videtur, in medium adducemus, pau-
 - pertatem, inquam, & qui ex hac percipitur, dolorem. Hoc enim est, quod
 - ubique omnes homines lamentatur. Quis igitur ipso Iob pauperior fuit,
 - qui vel ijs, qui ad balneas proiecti iacent, & in cinere fornacis dormiunt,
 - omnibusque omnino hominibus pauperior erat? Nam hi quidem etiam
 - si laceram, vestem tamen habent: ille verò nudus iacebat: & quod solum
 - à natura vestimentum habebat, carnis amictum, hoc etiam saua putredi-
 - ne diabolus vndiq; corruperat. Rursus pauperes hi saltem sub tecto in
 - propylæis balnearum habitant, ac saltem tugurio quodam teguntur: ille
 - verò sub dio semper pernoctabat, ac ne tenuis quidem tecti solatium ha-
 - bebat: & quod maioris ponderis est, hi multorum sibi ipsis facinorum
 - conscij erant: hoc enim in singulis quibusque calamitatibus, quæ ipsi acci-
 - derunt, obseruandum est, quod ipsius dolorem augebat, atque in maio-
 - rem dubitationem adducebat, ne causam quidem eorum, quæ sibi acci-
 - derent, cognouisse. Hi igitur, quemadmodum dicebam, multa habe-
 - bant, in quibus se ipsos causarentur. Neque verò id leue ad consolationem
 - est, conscientium sibi esse iuste se puniri. Ille verò & hæc destituebatur con-
 - solatione: & qui vitæ rationem sequutus fuerat virtute abundantem; sup-
 - plicia eorum pertulit, qui summa quæque scelera admiserunt. Atque hi
 - quidem, qui apud nos pauperes sunt, iamdiu antea, atque ab initio medi-
 - tatione inueterauerunt calamitati: ille verò impremeditatam subiit pau-
 - pertatem, repente ex diuitijs deiectus. Quentadmodum igitur causam e-
 - uentorum tenere, magnam vim habet ad consolationem; ita nihilo mino-
 - rem, iam ab initio meditatam paupertatem in paupertate degere. Quo v-
 - troque solatio iustus ille caruit, nec tamen propterea decidit. Vides ipsum
 - ad extremam uenisse paupertatem, ultra quam alia inueniri non potest?
 - Quid enim nudo, ac ne tectum quidem habente pauperius fuerit? Qui-
 - nimo ne solo quidem toto fruendi erat Dominus: non enim in terra, sed in
 - stercore desidebat. Ergo cum te ad paupertatem esse redactum videris;
 - cogita iusti illius calamitatem, ac statim exurges, omnemque eiicies, quæ te
 - ad ægritudinem adducat, cogitationem. Hæc igitur vna calamitas est, quæ
 - omnium simul molestiarum causa esse videatur hominibus. Secunda au-
 - tem post hanc, potius verò ante hanc est corporis plaga. Ecquis igitur vn-
 - quam a deo ægrotauit? Ecquis talem morbum pertulit? Ecquis tantum vul-
 - nus accepit? vel alterum, qui acciperet, vidit? Nemo prorsus: paulatim ipsi
 - corpus absorbentibus, & fons vermium vndiq; ipsi ex membris scaturie-
 - bat: ac perpetuus erat hic defluxus; & multus vndiq; fetor: & corpus, cum
 - paulatim consumeretur, taliq; putredine tabesceret, iniucundos reddebat
 - cibos;

cibos: quamobrem fame laborabat inusitata, atque incredibili. Etenim neque præbito alimento frui poterat: *Factorem, inquit, video factos esse cibos meos.* Cum ergo in morbum, atque inualetudinem ò homo incideris; habeto in memoria corpus illud & carnem illam sanctam. Sancta enim erat, & pura; quamuis talia haberet vulnere. Quòd si quis in acie fuerit, deinde iniuste nullamque veram ob causam sublato in lignum costæ lacerentur; ne id tibi probro ducat, neque se dolori dedat sanctum illum in mente habes. At enim satis magnam, inquit, habebat ille cohortationem & consolationem, quòd sciret Deum esse, qui hæc ipsi inferret. Immo verò hoc maximè ipsum concutiebat, ac perturbabat; quòd iustum illum Deum, & à se omnibus modis cultum, hunc secum putabat bellum gerere; neque veram vllam causam, cur illa fierent, inuenire poterat. Nam posteaquam causam didicit; vide quantam ostenderit modestiam. Etenim cum dixisset ipsi Deus. *Numquid aliam ob causam putas me de te hoc modo statuisse; quam ut iustus appareret?* Obstupescit inquit, *Manum ponam super os meum: semel loquutus sum, & alterum vltra non addam.* & rursus. *Usque ad auris quidem auditum audiui te antea; nunc autem oculus meus vidit te. Ideirco vilissimum me putavi, & extabui: reputavi autem me ipsum terram, & cinerem.* Quòd si hoc satis esse ad consolationem existimas; poteristu quoque hoc solatium habere. Nam tametsi non propter Deum molesti quid patiaris, sed ex hominum iniuria; nihilominus si misis blasphemis gratias agas ei, qui potest quidem prohibere, sed sinit inferri probationis tuæ causa; profectò quemadmodum ij, qui propter Deum passi sunt, coronantur, ita etiam tu eisdem consequeris mercedem, quòd ab hominibus illatas calamitates fortiter tulisti, & ei qui poterat quidem eas auertere, sed noluit, gratias egisti. Ecce igitur, & paupertatem, & morbum, & vtraque vidisti quàm præstantissimè fieri potest, ferentem iustum illum. Vis autem, & bellum, quod à natura fit, tibi ostendam generoso illi tunc tam supra omnem modum illatum? decem filios amisit, decem ipsos repente, simul decem, in ipso atatis flore, decem, qui magnam iam virtutem ostenderant, neque verò communi lege naturæ, sed violenta, ac miserabili morte. Ecquis talem calamitatem proferre queat? nemo profus. Si quando igitur filium, & filiam simul amisit; confugit ad iustum illum, omninoque magnam tibi inuenies consolationem. Numquid igitur hæc sola in illum mala incubuerunt? imò verò ab amicis deserit, ac prodi, scomatis, contumelias, amara ironia, irrisione vexari, & ab omnibus accusari intolerabile quiddam erat. Non enim æquè calamitatum natura, atque illi, qui calamitates ipsas nobis exprobrat, mordere animum nostrum consueverunt. Non modò nemo erat, qui consolaretur, sed etiam multi vndique imminabant, qui exprobrarent. Et vides hoc esse, quod ille lamentatur, & inquit: *Ceterum, & vos inuadite in me.* Et vocat ipsos misericordiam expertes, & inquit: *Dereliquerunt me propinqui mei, & famuli mei aduersus me loquuti sunt: & filios palearum mearum vocabam: ipsi verò refugiebant.* Alij autem, inquit, expulerunt in me, & factus

Iob 6. apud
70.

Hæc tamè
sunt in 40
cū sequen-
tia sunt in
39.

c. 6. apud
70.

stus sum omnibus in prouerbum: *Et ipsa, inquit, vestis mea abominata est me.* Hæc ne auditu quidem tolerabilia & nedom re ipsa perferantur, paupertas extrema, & morbus intolerabilis & nouus, & incredibilis, filiorum iactura tot, ac talium, & tali modo, probra, & scommata, & contumeliæ ab hominibus. Alij ex probabant, alij verò despiciebāt, non inimici solū, sed etiam amici, non solū amici, sed etiam familiares, neque verò irridebant solum, & exprobrabant, verum etiam abominabantur, neq; vno, aut altero, aut tribus, aut decem diebus, sed multis mensibus: & quod illi soli accidit, ne eam quidem, quæ ex nocte solet, habuit consolationem: sed diurnarum molestiarum maior accessio, erat nocturnorum timorum species. Grauiora enim illum in somnis passum esse ex ipsius cognosce verbis: *Cur me, inquit, terres per somnia & per visiones horrore concutis?* Ecquis homo tam ferreus, ecquis adamas tot grauiora mala pertulisset? Etenim si horum vnum quodque per se ipsum intolerabile est; cogita simul concurrentia quantum excitarint tumultum. Verumtamen ille omnia hæc pertulit, & in omnibus, quæ ipsi acciderunt, non peccauit, neque in labijs eius fuit dolus. Fiant igitur illius calamitates nostrorum malorum medicamenta, & scæua ipsius tempestas nostrarum perturbationum portus: & in singulis quibusque, quæ nobis accidunt, nobiscum cogitemus sanctum illum: & animaduertentes vnum corpus exantlasse totius orbis mala, generosè nos geramus in nostris malis, quæ pars quædam illorum sunt, & quasi ad matrem quandam amore flagrantem porrigentem manus, & filios timore percussos suscipientem & recreantem, ita ad hunc librū semper confugiamus: & quæuis mala omnium maximè lacrymabilia in nos impetum faciant, hinc eam, quæ satis omnibus sit, consolationem accipientes abeamus. Quod si dicas illum fuisse Iob, ac propterea sciendo parem fuisse, te verò illi comparandum non esse; maiorem mihi reprehendendi tui, rursusq; iusti illius laudandi causam præbes, Magis enim tu ferre debueras, quàm ille. Quid ita? quoniam ille quidem ante gratiam, & ante legem fuit: quo tempore nõ exquisitissima erat vitæ ratio, quo tempore non tanta spiritus gratia, quo vix exuperabile peccatum, quo maledictum dominabatur, quo mors terribilis erat. Nunc autem certamina omnia facta sunt faciliora, omnibus illis per gratiam præsentiam sublati. Quamobrem post tantum temporis, tantumque profectum, ac tot, tantaque dona à Deo nobis collata, nulla prorsus venia nobis relinquatur; si neque ad illam ipsam mensuram peruenire valeamus. Hæc igitur omnia cogitantes, maiores fuisse illius calamitates, & cum difficilior esset contentio, tunc illum reiecta veste in certamen descendisse; quæcumque nobis accidant, generosè feramus, ac magnas idcirco gratias Deo habeamus, vt possimus easdem ipsas coronas consequi gratia, & humanitate Domini nostri Iesu Christi, cum quo Patri gloria vnà cum sancto spiritu nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

AMPLISSIMO
CARDINALI
ALEXANDRO
PERETTO
FLAMINIUS NOBILIVS
DEVOTISSIMVS CLIENS S. D.

*V*M Casar Melotus familiaris tuus, inuenis optimis
praditus moribus, bonis litteris non mediocriter erudi-
tus, summaq; in scribendo industrię, & assiduitatis, tres
Sancti Ioannis Chrysofomi Homilias à me olim exci-
pienti sibi magna cum vtriusque alacritate Latine dicta-
tas in lucem proferre, atque Amplitudini tua dicare
percuperet, nec tamen id me aut insciente, aut inuito,
non modò, qui est ipsius pudor, & probitas, faciendum sibi vllò pacto exi-
stimaret, sed etiam aliquam mea voluntatis testificationem extare vellet; op-
tatiſſimam diuturnò silentio meo, quo tecum, quamuis non de te, eram vsus,
finem imponendi, tuiq; alloquendi oblatam mihi occasionem putauì; præs-
ertim cum hortator accederet Fabius Blondus tuus, Patriarcha Hierosolymy-
tanus, vir & ijs virtutibus excellens, vt nullus tantus bonos sit, qui ei non
debeat, & de me in multorum annorum contubernio optimè meritus. Ego
Cardinalis Amplissime, & ornatissime sum, qui à multis nominibus magno
aunnculo tuo SIXTO V: vt homo à sapientissimo, & iustissimo Principe,
vt Christianus à verissimo, & sanctissimo CHRISTI Vicario, vt in
litterarum studijs à primis atatis temporibus perpetuo versatus ab eo, quem
præstantia doctrina cum singulari virtute coniuncta ad summam dignitatem
euexeris, ac tamen mediocriter etiam doctos homines magnopere amet, & fo-
ueat, ita pendo, vt secundum Dei gloriam omnes mea cogitationes ad illum
referantur, eiusq; præclarissimas actiones semper admirer, sæpè prædicem,
nonnunquam etiam ministerio meo, qualecumque illud sit, accurato certè, &
fidei promouere adnitar. Testes sunt nonnulli satis noti labores mei: cui ab
illo non parua annua pensionis merces est persoluta. Quare cum omnia illi se-
cundissima, atque ex ipsius desiderio fluentia semper optauì; tam verò nihil
magis

magis, quàm vt ex te, quem in filij loco diligit, cuiusq; iuuenili vigore ingrã-
uescens illius atas subficientanda est, vberrimos, ac suauissimos educationis
sua fructus perciperet, ac quem nos, qualiscunq; esses, quodd illius pronepos
es, necessariò amaturi, & culturi eramus, ob tuas ipsius virtutes, atque a-
mabilitatem libentissimè etiam amaremus, & coleremus. Audiuit Deus
mea, vel potius totus Reip. vota. Nam cum te S I X T V S primis illis
Pontificatus diebus totius sacrosancti Collegij precibus impulsus vix annos
quatuordecim agentem in amplissimum illum ordinem adlegisset; perinde at-
que vnà cum felicissimo galero suam quoque grauitatem, prudentiam, benefi-
centiam in te transfudisset, ita nihil in te postea puerile, ac potius nihil non
multò supra etatis captum, splendorisq; ac decoris plenissimum animadu-
sum est: spretisq; omnibus honeſtis etiam voluptatibus, quibus vel robustio-
res etates sine reprehensione delectantur, omne tuum tempus, ea tantum par-
te excepta, quam sacris officijs, ac laudandarum artium studijs reseruas,
hominum temporibus patere vis, omniumq; etiam infimorum desideria, &
necessitates audis, easq; ad Pontificem defers, ea hilaritate, atq; animi sen-
su, vt eum tibi diem planè perdidisse videaris, in quo non aliquod erga homi-
nes extet beneficium, aut officium tuum. Itaq; id es consequutus, vt cum Pon-
tifici ne, an vniuersæ aula gratior sis, d'judicari vix possit, illud quidem sa-
tis constet, quocumq; veneris, publicam eo videri lætitiã vcnisse. Darem
hoc meo deuotissimi animi erga sanctissimum Dominum, atque Amplitudi-
nem tuam ardori, vt te ad eandem virtutis, & laudis insistendam viam co-
hortarer, & per charissima quaque obtestarer, atque obsecrarem. Sed nihil
necesse est. Eas enim egisti radices, eum vera gloriæ, atque hominum bene-
uolentiæ gustum cepisti, vt quin in dies altius proueharis, tecumq; ipse ad om-
nem summam laudem colligendam certes, absolutissimumq; illud auunculi e-
xemplar tuis moribus absolutissimè exprimas, ac representes, non sit dubi-
tandum. Nostre quidem apud Deum preces tibi non deerunt; cui tot, tantaq;
bona tua accepta refers, ac meritò refers, & à quo cetera tibi omnia sunt ex-
pectanda. Quod reliquum est, offerrem ego tibi omnia mea: ardeo enim cu-
piditate alicuius tibi operè nauandæ, & in ijs, qui tuæ gloriæ inseruiunt, non
nihil loci mihi vendicandi. Sed & tu domi aptissimis ad omnem virtutem in-
strumentis abundas, nec quid ego prestare possim, video. Si quid vnquam pos-
sem; omnia tibi ita ex animo oblata puta, vt si in aliquo pro te suscepto ope-
re visa mihi sit pouenda, præclare mecum actum sim existimaturus. Vnde
Princeps maxime, & beneficentissime: illudq; tibi persuadee nihil in istis flo-
rentissimis tuis opibus esse optabilius; quam quòd potes prodesse quampluri-
mis, nihil in tuis regijs moribus esse laudabilius, quàm quòd potestate volun-
tatem etiam maiorem habes. Deus te nobis incolumem seruet, atque in optimis
ista sententia perpetuò manere efficaci illo suo proposito velit.

